

Brüssel, 9.7.2021
C(2021) 4997 draft

ANNEX 1

LISA

järgmise dokumendi juurde:

Komisjoni rakendusotsus

programmi LIFE mitmeaastase tööprogrammi (2021–2024) vastuvõtmise kohta

Programmi LIFE

mitmeaastane tööprogramm

aastateks 2021–2024

Lühendite ja akronüümide loetelu	2
1. SISSEJUHATUS	4
2. ÜLESEHITUS	5
2.1. Allprogramm „Loodus ja elurikkus“ ning seotud sekkumisvaldkonnad.....	6
2.2. Allprogramm „Ringmajandus ja elukvaliteet“ ning seotud sekkumisvaldkonnad...	8
2.3. Allprogramm „Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine“ ning seotud sekkumisvaldkonnad.....	11
2.4. Allprogramm „Puhtale energiale üleminek“ ja seotud sekkumisvaldkonnad	13
3. RAHALISTE VAHENDITE ERALDAMINE.....	15
4. TOETUSED	16
4.1. Meetmetoetused.....	17
4.1.1. Standardsed meetmeprojektid	17
4.1.2. Strateegilised projektid	19
4.1.3. Tehnilise abi projektid	22
4.1.4. Muud meetmed	25
4.2. Meetmetoetuste taotlemise ja valiku menetlus.....	26
4.2.1. Üheetapiline menetlus, mida kasutatakse standardsete meetmeprojektide, tehnilise abi projektide ja muude meetmete puhul	26
4.2.2. Kaheetapiline menetlus, mida kasutatakse strateegiliste meetmeprojektide puhul	29
4.2.3. Kaheetapiline menetlus, mida kasutatakse strateegiliste projektide puhul ..	30
4.3. Tegevustoetused	32
4.4. Tegevustoetuste taotlemise ja valiku menetlus	33
4.5. Projektikonkursside esialgne ajakava.....	35
5. MUUD RAHASTAMISVIISID	36
5.1. Hankelepingud.....	36
5.2. Auhinnad	36
5.3. Investeeringuid toetavad tegevused, sealhulgas segarahastamine	37
5.3.1. Keskkonna- ja kliimainvesteeringutega seotud tehnilise abi rahastamise toetamine	37
5.3.2. Energiatõhususse ja taastuvenergiasse tehtavate investeeringute rahastamise toetamine	39

5.4.	Muude kaudse eelarve täitmise raames võetavate meetmete rahastamise toetamine	39
5.4.1.	Rahaline toetus muudele kaudse eelarve täitmise raames elluviidavatele keskkonna- ja kliimavaldkonna tegevustele	40
5.4.2.	Rahaline toetus, et aktiveerida erasektori investeeringud energiatõhususse	40
5.5.	Muude rahastamisviiside kaudu rahastatavad projektid, mille suhtes kohaldatakse artikli 9 lõike 3 kohast 85% alammäära	41
6.	KUMULATIIVNE RAHASTAMINE	42

Lühendite ja akronüümide loetelu

BEST	Liidu äärepoolseimate piirkondade ja ülemereriikide ja -territooriumide bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemi teenuste vabatahtlik kava
CSA	Kooskõlastus- ja toetusmeetmed
DEEP	Energiatõhususega seotud tegevuse riskide vähendamise platvorm
EA	Rakendusamet
EASIN	Euroopa võõrliikide teabevõrgustik
EEFIG	Energiatõhususe finantseerimisasutuste rühm
EIP	Euroopa Investeeringuspank
ELENA fond	Euroopa kohaliku energiaabi fond
EIR	Keskkonnapoliitika rakendamise läbivaatamine
EIT	Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut
ETS	Heitkogustega kauplemise süsteem
EMAS	Keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteem
FAO	ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon
FISE	Euroopa metsateabesüsteem
IKT	Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia
IEA	Rahvusvaheline Energiaagentuur
IUCN	Rahvusvaheline Looduse ja Loodusvarade Kaitse Ühing
KIC	Toetus Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituudi teadmus- ja innovatsioonikogukondadele
LUCAS	Maakasutuse raamuring
MAWP	Mitmeaastane tööprogramm
SATA	Seire, aruandlus, tõendamine ja akrediteerimine
NAPCP	Riiklikud õhusaaste kontrolli programmid
NECP	Riiklikud energia- ja kliimakavad
NEEAP	Riiklikud energiatõhususe tegevuskavad
NEC	Heitkoguste riiklik piirmäär

PAF.....Prioriseeritud tegevuskavad

OA Muud meetmed

OECDMajanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon

OEF..... Organisatsiooni keskkonnajalajalg

OEFSRid.....Organisatsiooni keskkonnajalajälje määramist käsitlevad valdkondlikud eeskirjad

PEFProjekti keskkonnajalajalg

PEFCRid.....Tootekategooria keskkonnajalajälje määramise eeskirjad

PLP Projektid *ad hoc* seadusandlike ja poliitiliste prioriteetide käsitlemiseks

VMK..... Veemajanduskavad

SAP.....Standardsed meetmeprojektid

SGA.....Eritoetuse andmise leping

SIPStrateegilised integreeritud projektid

SMART Konkreetne, mõõdetav, saavutatav, realistlik ja tähtajaline

SNAP..... Strateegilised loodusprojektid

TA-CAPTehnilise abi projektid, mille eesmärk on suurendada liikmesriikide ametiasutuste suutlikkust

TAIEXTehniline abi ja teabevahetus

TA-PP.....Strateegiliste loodusprojektide ja strateegiliste integreeritud projektide ettevalmistamise tehnilise abi projektid

TA projektid Tehnilise abi projektid

TA-RProjektide tulemuste kordamise ja suuremas ulatuses kasutuselevõtu tehnilise abi projektid

ELi toimimise leping Euroopa Liidu toimimise leping

UNFCCC ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioon

UNEP..... ÜRO Keskkonnaprogramm

WHO.....Maailma Terviseorganisatsioon

WISEEuroopa veeteabesüsteem

WMP Jäätmekavad

1. SISSEJUHATUS

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2021. aasta määruse (EL) 2021/783 (millega luuakse keskkonna- ja kliimameetmete programm (LIFE) ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1293/2013 (edaspidi „LIFE määrus“) artiklis 3 on sätestatud järgmist: „Programmi LIFE üldine eesmärk on toetada üleminekut kestlikule, ringluspõhisele, energiatõhusale, taastuvenergiapõhisele, kliimanetraalsele ja kliimamuutustele vastupanuvõimelisele majandusele, kaitsta, taastada ja parandada keskkonna, sealhulgas õhu, vee ja pinnase kvaliteeti, peatada elurikkuse vähenemine ja pöörata see suundumus ümber ning võidelda ökosüsteemide kahjustumise vastu, muu hulgas Natura 2000 võrgustiku rakendamise ja juhtimise toetamise kaudu, toetades seeläbi kestlikku arengut. Programmi LIFE raames toetatakse ka ELi toimimise lepingu artikli 192 lõike 3 kohaselt vastu võetud üldiste tegevusprogrammide rakendamist“.

Selle poolest vastab programm LIFE tervikuna täielikult Euroopa roheline kokkulepe¹ eesmärkidele, mis on järgmised:

- muuta EL õiglaseks ja jõukaks, nüüdisaegse, ressursitõhusa ja konkurentsivõimelise majandusega ühiskonnaks, kus 2050. aastaks ei ole enam kasvuhoonegaaside netoheidet ja kus majanduskasv on ressursikasutusest lahutatud;
- kaitsta, säilitada ja suurendada ELi looduskapitali ning kaitsta kodanike tervist ja heaolu keskkonna ja kliimaga seotud ohtude ja mõjude eest.

Programm LIFE aitab nendele prioriteetidele kaasa oma nelja allprogrammi kaudu, eelkõige järgmisega:

- ELi poliitikaeesmärkide elluviimise hoogustamine ja integreerimine, et peatada ja pöörata ümber looduslike elupaikade ja liikide kadumise suundumus kõigis sektorites, samuti ELi 2030. aasta elurikkuse strateegia eesmärkide täitmine;
- ringmajandusele ülemineku toetamine ning ELi loodusvarade, sealhulgas õhu, pinnase ja vee kvaliteedi kaitsmine ja parandamine;
- 2030. aasta energia- ja kliimapoliitika raamistiku rakendamise, 2050. aastaks ELi kliimanetraalsuse eesmärgi saavutamise ja uue kliimamuutustega kohanemist käsitleva ELi strateegia rakendamise toetamine;
- suutlikkuse suurendamine, investeringute soodustamine ning energiatõhusust ja väikesemahulisi taastuvaid energiaallikaid käsitleva poliitika elluviimise toetamine.

Käesolevas mitmeaastases tööprogrammis aastateks 2021–2024 võetakse arvesse eelmiste keskkonna- ja kliimameetmete programmidega saadud kogemusi ning tööprogrammi ettevalmistamise raames sidusrühmadega peetud konsultatsioonide tulemusi.

See hõlmab LIFE määruses sätestatud uuendusi, sealhulgas

- looduse ja bioloogilise mitmekesisusega seotud tugevdatud ja laiendatud ulatusega meetmed ning sihtotstarbeline toetus liikmesriikide kooskõlastatud tegevusprogrammidele. See aitab kaasa eesmärgile eraldada 2024. aastal 7,5% mitmeaastase finantsraamistiku alusel tehtavatest iga-aastastest kulutustest bioloogilise mitmekesisuse eesmärkidele ning 2026. ja 2027. aastal 10%²;

¹ COM(2019) 640 final.

² Vt Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni 16. detsembri 2020. aasta institutsioonidevaheline kokkulepe, mis käsitleb eelarvedistsipliini, eelarvealast koostööd ning usaldusväärset finantsjuhtimist, samuti uusi omavahendeid, sealhulgas uute omavahendite kasutuselevõtmise suunas liikumise tegevuskava (ELT L 433 I, 22.12.2020, lk 28).

- kliimaeesmärkide saavutamist toetavate kulutuste 61% sihttase kooskõlas eesmärgiga saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus;
- tugevdatud meetmed energiatõhususe ja taastuvenergia valdkonnas;
- laiendatud võimalus luua koostoi met teiste fondide ja programmidega, eelkõige kvaliteedimärgise ja kumulatiivse rahastamise kaudu;
- suurem mõju ühiskondlike probleemide lahendamisel, ühendades selleks jõupingutused programmiga „Euroopa horisont“, eelkõige selle missioonidega Euroopa roheline kokkuleppe toetuseks (kliimamuutustega kohanemine, kliimaneutraalsed linnad, ookeanid ja mullad);
- laiendatud geograafiline ulatus, mis hõlmab ülemeremaid ja -territooriume (ÜMT).

Käesolev mitmeaastane tööprogramm hõlmab ajavahemikku 1. jaanuarist 2021 kuni 31. detsembrini 2024.

Mitmeaastase tööprogrammi struktuur vastab LIFE määruse artikli 18 lõikes 2 sätestatud sisuloetelule ja käsitleb allprogramme eraldi vaid vajaduse korral.

Selles sätestatakse komisjoni rakendusvolituste kasutamise üksikasjalik raamistik ja antakse ülevaade programmi LIFE nelja aasta tegevusest, millega hõlbustatakse võimalike sidusrühmade osalemist.

Suurema osa programmi LIFE tegevusest viivad ellu kas komisjoni talitused otse või rakendusamet. Rakendusamet tegutseb komisjoni määratud volituste piires ja tema järelevalve all. Üldine vastutus programmi eest lasub komisjonil.

2. ÜLESEHITUS

LIFE määruse artikli 4 kohaselt on programmi LIFE struktuuris kaks valdkonda – „Keskkond“ ja „Kliimameetmed“ – ning neli allprogrammi:

1. valdkond „Keskkond“ hõlmab
 - allprogrammi „Loodus ja elurikkus“;
 - allprogrammi „Ringmajandus ja elukvaliteet“;
2. valdkond „Kliimameetmed“ hõlmab
 - allprogrammi „Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine“;
 - allprogrammi „Puhtale energiale üleminek“.

Käesoleva mitmeaastase tööprogrammi kehtivuse ajaks on valdkonnale „Keskkond“ eraldatud 1801 miljardit eurot ning valdkonnale „Kliimameetmed“ on eraldatud 1032,5 miljardit eurot³.

Allpool kirjeldatakse iga allprogrammi koos seotud eesmärkide ja sekkumisvaldkondadega.

Iga allprogrammi rakendamisel püüab komisjon tagada, et iga meede järgiks rohevannet, mille järgi ei tohi tekitada kahju,⁴ ega kahjustaks teiste allprogrammide eesmärke,⁵ püüdes samal ajal luua koostoi met eesmärgiga käsitleda keskkonda tervikliku nägemuse alusel.

³ Need summad ei sisalda toetavaid kulusid, mis on mitmeaastase tööprogrammi perioodil 106 miljonit eurot.

⁴ Vt https://ec.europa.eu/info/publications/communication-european-green-deal_et.

⁵ Näiteks võttes arvesse Euroopa Komisjoni tööd kestliku rahanduse, sealhulgas ELi taksonoomia valdkonnas (https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance_et).

2.1. Allprogramm „Loodus ja elurikkus“ ning seotud sekkumisvaldkonnad

Kooskõlas LIFE määruse artikli 3 lõikes 2 sätestatud programmi erieesmärkidega on allprogrammi „Loodus ja elurikkus“ eesmärgid järgmised:

- arendada, tutvustada ja edendada innovaatilisi tehnikaid, meetodeid ja lähenemisviise (sealhulgas looduspõhised lahendused ja ökosüsteemipõhised lähenemisviisid), mis on vajalikud, et saavutada keskkonda ja loodust ning elurikkust käsitlevate või nendega seotud liidu õigusaktide ja poliitikavaldkondade eesmärgid ning aidata kaasa teadmusbasi loomisele ja parimate tavade järgimisele, muu hulgas Natura 2000 võrgustiku toetamise kaudu, ning ergutada nende ulatuslikumat kasutuselevõttu;
- toetada loodust ja elurikkust käsitlevate või nendega seotud asjakohaste liidu õigusaktide ja poliitikavaldkondade väljatöötamist, rakendamist, seiret ja täitmise tagamist, sealhulgas tõhustades juhtimist kõikidel tasanditel, eelkõige avaliku ja erasektori osalejate suutlikkuse suurendamise ja kodanikuühiskonna kaasamise kaudu, võttes nõuetekohaselt arvesse ka kodanikuteaduse⁶ võimalikku panust;
- hoogustada edukate lahenduste/lähenemisviiside ulatuslikumat kasutuselevõttu, et rakendada loodust ja elurikkust käsitlevaid asjakohaseid liidu õigusakte ja poliitikat, korrates tulemusi, lõimides seotud eesmäärke muude poliitikasuundade ning avaliku ja erasektori tavadega, hankides investeringuid ning parandades rahastamise kättesaadavust.

Programm LIFE on olnud üks peamisi vahendeid, millega on toetatud linnudirektiivi ja elupaikade direktiivi rakendamist alates 1992. aastast, ning programm on olnud oluline ja mõnel juhul lausa ülitähtis Natura 2000 võrgustiku loomise tagamisel.

Loodusdirektiivide toimivuse kontrollis,⁷ loodust, rahvast ja majandust käsitlevas tegevuskavas⁸ ning ELi elurikkuse strateegias aastani 2030⁹ rõhutatakse vajadust suurendada looduse ja elurikkuse jaoks ette nähtud rahastamist.

Allprogramm „Loodus ja elurikkus“ aitab saavutada Euroopa Liidu eesmäärke kaitsta, säilitada ja taastada liidu looduskapitali mere, magevee ja maismaa ökosüsteemides, nagu on kirjeldatud bioloogilise mitmekesisuse konventsioonis¹⁰ ja Berni konventsioonis¹¹. Eelkõige

⁶ Teadustöö, mida teevad üldsuse liikmed, sageli koostöös kutseliste teadlaste ja teadusasutustega või nende juhtimisel.

⁷ Komisjoni talituste 16. detsembri 2016. aasta töödokument „Fitness-check of the EU Nature Legislation (Birds and Habitats Directives) Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds and Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora“ (ELi loodusalaste õigusaktide – Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. novembri 2009. aasta direktiiv 2009/147/EÜ (loodusliku linnustiku kaitse kohta) (linnudirektiiv) ja nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiiv 92/43/EMÜ (looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta) (elupaikade direktiiv) – toimivuse kontroll) (edaspidi „linnudirektiivi ja elupaikade direktiivi toimivuse kontroll“) (SWD(2016) 472 final).

⁸ Komisjoni 27. aprilli 2017. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Loodust, rahvast ja majandust käsitlev tegevuskava“ (COM(2017) 198 final).

⁹ COM(2019) 640 final. Vt https://ec.europa.eu/environment/strategy/biodiversity-strategy-2030_et.

¹⁰ Heaks kiidetud nõukogu 25. oktoobri 1993. aasta otsusega 93/626/EMÜ bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni sõlmimise kohta (EÜT L 309, 13.12.1993, lk 1).

¹¹ Berni konventsioon Euroopa flora ja fauna ning nende kasvu- ja elupaikade kaitse kohta, heaks kiidetud nõukogu 3. detsembri 1981. aasta otsusega 82/72/EMÜ Euroopa flora ja fauna ning nende kasvu- ja elupaikade kaitse konventsiooni sõlmimise kohta (EÜT L 38, 10.2.1982, lk 1).

aitab see kaasa ELi elurikkuse strateegia aastani 2030,¹² ELi linnudirektiivi¹³ ja elupaikade direktiivi,¹⁴ invasiivseid võõrliike käsitleva määruse¹⁵ eesmärkide, samuti merestrateegia raamdirektiivi,¹⁶ veepoliitika raamdirektiivi¹⁷ ning Euroopa äärepoolseimate piirkondade strateegia¹⁸ asjaomaste eesmärkide saavutamisele.

Allprogrammile „Loodus ja elurikkus“ aastateks 2021–2024 eraldatud esialgne summa on 1103,5 miljardit eurot.

Allprogrammi „Loodus ja elurikkus“ rakendatakse peamiselt järgmist liiki meetmete kaudu:

1. jätkamine tavapärase alt üles lähenemisviisiga, mille eesmärk on rakendada praktilisi ja tõhusaid meetmeid liikide ja elupaikade kaitsestaatus, ökosüsteemide seisundi ja seotud teenuste parandamiseks, kasutades standardsete meetmeprojektide kaasrahastamist (vt punkt 4.1.1 allpool). Kõik standardsed meetmeprojektid tuleks kavandada nii, et nende rakendamise otsese tulemusena saavutataks liikide, elupaikade ja ökosüsteemide ning nendega seotud teenuste käegakatsutav paranemine, mis tuleb määratleda konkreetsete ja mõõdetavate (SMART) eesmärkide alusel. Standardsete meetmeprojektide üldine rõhuasetus on järgmine: 1) piirkonnapõhised kaitse- ja taastamismeetmed („ruum loodusele“) ja 2) täiendavad erimeetmed, mis on suunatud liikidele ja ökosüsteemidele/elupaikadele, koos muude kui piirkonnapõhiste meetmetega („meie liikide ja elupaikade kaitsmine/säilitamine“);
2. jätkamine integreeritud lähenemisviisiga, mida järgitakse strateegiliste loodusprojektide kaudu (vt punkt 4.1.2 allpool) riiklike või piirkondlike prioriseeritud tegevuskavade¹⁹ ja muude ELi elurikkuse poliitikaga seotud kavandamisvahendite täieliku rakendamise toetamiseks. Strateegilised loodusprojektid hõlmavad suutlikkuse suurendamise ja peavoolustamise meetmeid, sealhulgas looduse ja elurikkuse jaoks muude rahastamisallikate kasutuselevõttu. Strateegilised loodusprojektid võivad hõlmata ka konkreetseid kaitsemeetmeid, eelkõige juhul, kui neid ei saa toetada lisarahastamisvahendite kasutuselevõtuga muudest ELi rahastamisprogrammidest (vt punkt 4.1.2 allpool strateegiliste loodusprojektide kohta);
3. struktureeritud lähenemisviis muude meetmete raames (vt punkt 4.1.4 allpool) konkreetsete poliitiliste prioriteetide elluviimise toetamiseks sihtotstarbeliste projektikonkursside kaudu;
4. tehnilise abi projektid, nagu on määratletud allpool punktis 4.1.3.

Eespool nimetatud meetmete liigid võivad hõlmata järgmist:

¹² Vt https://ec.europa.eu/environment/strategy/biodiversity-strategy-2030_et.

¹³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. novembri 2009. aasta direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7).

¹⁴ Nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.7.1992, lk 7).

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2014. aasta määrus (EL) nr 1143/2014 looduslikku tasakaalu ohustavate võõrliikide sissetoomise ja levimise ennetamise ja ohjamise kohta (ELT L 317, 4.11.2014, lk 35).

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta direktiiv 2008/56/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse merekeskkonnapoliitika-alane tegevusraamistik (merestrateegia raamdirektiiv) (ELT L 164, 25.6.2008, lk 19).

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2000. aasta direktiiv 2000/60/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik (EÜT L 327, 22.12.2000, lk 1).

¹⁸ Vt Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ja Euroopa Investeerimispanniale „Tugevam uuendatud strateegiline partnerlus ELi äärepoolseimate piirkondadega“ (COM(2017) 0623).

¹⁹ Kehtestatud direktiivi 92/43/EMÜ artikli 8 kohaselt.

- (1) piirkonnapõhise kaitse ja taastamise edendamise ja toetamise meetmed („ruum loodusele“);
- (2) täiendavad erimeetmed liikide kaitsmiseks („meie liikide kaitsmine“);
- (3) juhtimine, millega soodustatakse muutusi käitumises ja/või tavades, mullaharimises, maa majandamises ja veemajanduses, sealhulgas merealadel, samuti loodusvarade säilitamist, sealhulgas ELi elurikkuse strateegia aastani 2030²⁰ ja tulevase Euroopa metsandusstrateegia rakendamise toetamise teel, et integreerida elurikkuse eesmärgid asjaomastesse sektoritesse, suurendada suutlikkust kõikidel tasanditel ning parandada looduse ja elurikkuse alaste teadmiste baasi, sealhulgas seire, arvepidamise ja aruandluse, hindamise ja järelhindamise jaoks;
- (4) keskkonnanõuetele vastavuse tagamine ja õiguskaitsse kättesaadavus.

Eespool nimetatud meetmete eesmärk on muu hulgas rakendada ELi elupaikade direktiivi ja linnudirektiivi ning invasiivseid võõrliike käsitlevat määrust, pöörata tagasi tolmeldajate arvukuse vähenemine, taastada halvenenud seisundiga ja süsinikurikkaid ökosüsteeme ning parandada metsade seisundit ja vastupanuvõimet.

2.2. Allprogramm „Ringmajandus ja elukvaliteet“ ning seotud sekkumisvaldkonnad

Allprogrammi „Ringmajandus ja elukvaliteet“ erieesmärgid on järgmised:

- arendada, tutvustada ja edendada innovaatilisi tehnikaid, meetodeid ja lähenemisviise, mis on vajalikud, et saavutada keskkonda käsitlevate liidu õigusaktide ja poliitikavaldkondade eesmärgid, ning aidata kaasa teadmusbasi loomisele ja asjakohasel juhul parimate tavade järgimisele;
- toetada asjakohaste keskkonda käsitlevate liidu õigusaktide ja poliitikavaldkondade arendamist, rakendamist, järelevalvet ja jõustamist, muu hulgas tõhustades juhtimist kõikidel tasanditel, eelkõige avaliku ja erasektori osalejate suutlikkuse suurendamise ja kodanikuühiskonna kaasamise kaudu;
- hoogustada edukate tehniliste ja poliitikaga seotud lahenduste ulatuslikumat kasutuselevõttu, et rakendada asjakohaseid keskkonda käsitlevaid liidu õigusakte ja poliitikat, korrates tulemusi, lõimides seotud eesmärgid muude poliitikasuundade ning avaliku ja erasektori tavadega, hankides investeeringuid ning parandades rahastamise kättesaadavust.

Selle allprogrammi eesmärk on hõlbustada üleminekut kestlikule, ringluspõhisele, energiatõhusale ja kliimamuutustele vastupidavale majandusele, mürgivabale keskkonnale ning kaitsta, taastada ja parandada keskkonna kvaliteeti.

Allprogramm aitab kaasa asjakohastele Euroopa Liidu prioriteetidele

- vähendades ressursside tarbimist ning soodustades üleminekut kestlikule, ringluspõhisele, mürgivabale, energiatõhusale ja kliimamuutustele vastupidavale keskkonnale;
- arendades ringsüsteeme kooskõlas ELi uue ringmajanduse tegevuskavaga²¹ ja kajastades selle rõhuasetust kestlikele toodetele, materjali- ja energiamahukatele sektoritele ning ringmajanduse ärimudelitele, mille eesmärk on väärtuse säilitamine. Erilist tähelepanu pööratakse ELi äärepoolseimate piirkondade ja saarte projektidele;

²⁰ COM(2019) 640 final.

²¹ COM(2020) 98 final „Uus ringmajanduse tegevuskava puhtama ja konkurentsivõimelisema Euroopa nimel“.

- vähendades jäätmeteket kooskõlas jäätmete raamdirektiiviga²² ja ohtlike jäätmete koguseid, pidades silmas ELi Baseli konventsiooni raames võetud kohustusi²³;
- parandades jäätmekäitlust jäätmete kogumise ja ladustamise, taaskasutamise võimaluste ja olemusringi lõpus kõrvaldamise valdkonnas, sealhulgas saartel, kaugetes ranniku- või maismaapiirkondades ning äärepoolseimates piirkondades, kus jäätmekäitlusega on konkreetseid probleeme;
- vähendades saasteainete heidet õhku ja merre ning tagades ELi kodanikele puhta õhu ja mered kooskõlas ELi *acquis*'ga ja nullsaaste saavutamise tegevuskava eesmärkidega;
- saavutades liidu veekogude hea seisundi ja seda hoides;
- tagades inimestele ja teistele liikidele piisavas koguses puhta pinna- ja põhjavee, sealhulgas veekasutuse tõhususe parandamise teel;
- vähendades ohtlike kemikaalide tootmist, kasutamist ja heidet ning vähendades inimeste ja keskkonna kokkupuudet nende kemikaalidega;
- töötades välja ja turustades ohutuid ja jätkusuutliku disainiga aineid, materjale ja tooteid ning edendades nende kasutuselevõttu;
- vähendades kokkupuudet kahjuliku müratasemega;
- kaitstes ELi muldade kvaliteeti, hoides ära mulla degradeerumise, suurendades muldade vastupanuvõimet kliimaohutude suhtes ning võideldes kõrbestumise vastu säästvate mullaharimise ja maamajandamise tavade abil, tervendades reostatud pinnast ja suurendades veekvaliteedi parandamise suutlikkust nitraadilekke vähendamise teel ning suurendades heitkoguste vähendamise suutlikkust süsiniku säilitamise ning mulla katmise ärahoidmise ja selle tagajärgede leevendamise teel.

Allprogrammile „Ringmajandus ja elukvaliteet“ aastateks 2021–2024 eraldatud esialgne summa on 697,5 miljonit eurot.

Seda summat kasutatakse peamiselt selliste standardsete meetmeprojektide, strateegiliste integreeritud projektide ja muude meetmete rahastamiseks, mille keskmes on järgmine:

- ringmajandus, sealhulgas jäätmete hulgas olevate ressursside taaskasutamine, et kiirendada üleminekut ringluspõhisele, kliimaneutraalsele, kestlikule ja mürgivabale keskkonnale, kus
 - ✓ toodete, materjalide ja ressursside väärtust maksimeeritakse ja hoitakse majanduses võimalikult kaua;
 - ✓ tooteid valmistatakse ja kasutatakse säästvalt ning
 - ✓ jäätmete teke ja kahjulike ainete esinemine on viidud miinimumini.

Siia kuuluvad meetmed, mis on seotud ohutute ja kestliku disainiga toodetega, ringluspõhise ja säästva tootmise ja tarbimisega, samuti meetmed, mille eesmärk on materjalide ja toodete parandamise, korduskasutamise, taastootmise ja ringlussevõtu suurendamine. See hõlmab säästvaid tehnoloogiaid, töövahendeid ja lähenemisviise, mis on välja töötatud kestliku sinise majanduse raames, näiteks avamere taastuenergia taristu parem ringlussevõetavus või nakkevõrkude ja kalanduse/vesiviljeluse kõrvalsaaduste (nt kalasoomused, karbid jne) parandamine/korduskasutamine.

²² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. novembri 2008. aasta direktiiv 2008/98/EÜ, mis käsitleb jäätmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks teatud direktiivid.

²³ <http://www.basel.int/TheConvention/Overview/TextoftheConvention/tabid/1275/Default.aspx>.

Sii kuuluvad ka meetmed, millega toetatakse ringmajanduse ärimudelite²⁴ ning selliste lühemate ja mitmekesisemate tarneahela süsteemide arendamist, mis minimeerivad keskkonnamõju ja vähendavad välissõltuvust. Need peaksid põhinema terviklikel meetmetel, millega käsitletakse toodete ja materjalide kogu olelusringi.

Jäätmete hulgas olevate ressursside taaskasutamise puhul hõlmab see jäätmehierarhiaga kooskõlas olevaid meetmeid, mille eesmärk on vältida jäätmete teket, suurendada toodete remontimist ja korduskasutamist, parandada jäätmevoogude sortimist ja saastest puhastamist ning suurendada materjalide ja toodete ohutut ja kvaliteetset ringlussevõttu usaldusväärsete ja laialdaselt kasutatavate liigiti kogumise süsteemide alusel.

Nende suure ressursikasutuse ja ringluspotentsiaali tõttu pööratakse erilist tähelepanu sellistele peamiste toodete väärtusahelatele²⁵ nagu tekstiilid, kemikaalid (sh plastid), ehitus ja hooned, elektroonika ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT), samuti akud ja sõidukid, ning nende suhtes võetakse meetmeid, mida tuleb rakendada asjaomase olelusringi kõikides etappides, kaasates kõiki asjaomaseid sidusrühmasid;

- keskkond ja tervis: säästev majandamine, mis põhineb loodusvarade ja tooraine pikaajalisel kaitsel, keskkonnahoidlikul kaupade tootmisel ja teenuste osutamisel, eesmärgiga kõrvaldada, hoida ära või minimeerida kahjulikku toimet ja negatiivset mõju liidu kodanike tervisele ja heaolule ning parandada nende elukvaliteeti, samuti kõrvaldada, ära hoida või minimeerida kahjulikku toimet ja negatiivset mõju liidu keskkonnale ning selle mere- ja maismaaökosüsteemidele, hõlmates järgmist:
 - vesi ja mered: põhja- ja pinnavee kvaliteedi kaitsmine ja parandamine ning vett ja merd saastavate ainete vältimine ja kõrvaldamine eesmärgiga saavutada kõigi liidu veekogude, sealhulgas märgalade ja merekeskkonna hea keemiline ja ökoloogiline seisund ja seda säilitada ning vee koguse aktiivne kaitse ja kõigi sellega seotud survetegurite vähendamine;
 - õhk ja müra: õhu kaitsmine ja õhukvaliteedi parandamine õhusaasteainete ja müra vältimise ja/või vähendamise teel, eriti linnakeskkonnas;
 - pinnas: mulla seisundi taastamine, muldade tervendamine, kaitsmine ja mulla seisundi parandamine looduslike või majandatavate ökosüsteemide piirides, et pakkuda ökosüsteemi teenuseid, eelkõige selleks, et säilitada taimede ja loomade produktiivsus, säilitada või parandada vee ja õhu kvaliteeti, toetada inimeste tervist ja elupaiku ning hoida ära mulla kadu;
 - kemikaalide kasutamine: kemikaalide ja segude säästvam kasutamine nii omaette kui ka toodetes ja lõpptoodetes (sealhulgas nt pestitsiidid, väetised, antimikroobikumid ja nanomaterjalid), parem teave lõpptoodete keemilise koostise, õnnetuste ennetamise ja seotud teavitatud ostmise kohta, sealhulgas parem teavitamine kemikaalidest põhjustatud riskide juhtimise, materjalide ringlussevõetavuse ja kliimamuutuste omavaheliste seoste kohta;
- keskkonnajuhtimise projektid, mille siht on käitumise muutumise ergutamine ja mis toetavad Euroopa roheline kokkuleppe²⁶ rakendamist, suutlikkuse suurendamist kõikidel tasanditel, sealhulgas kodanikuühiskonna jaoks, keskkonnaeesmärkide peavoolustamist, ringmajanduse ja ressursitõhususe meetmeid asjaomastes sektorites, keskkonnaalaste

²⁴ Ärimudelid on loodud selleks, et hoida tooteid ja materjale võimalikult kaua kasutuses ning intensivistada nende kasutamist, et neist nende maksimaalne väärtus kätte saada.

²⁵ Nagu on määratletud dokumendis COM(2020) 98 final.

²⁶ COM(2019) 640 final.

teadmiste baasi parandamist, sealhulgas investeeringute keskkonnahoidlikumaks muutmine, keskkonnaseire, raamatupidamisarvestus ja aruandlus ning kaasaaitamine poliitika seirele, hindamisele ja järelhindamisele;

- algatus „Uus Euroopa Bauhaus“. See on keskkonna-, majandus- ja kultuuriprojekt, milles ühendatakse disain, kestlikkus, ligipääsetavus ja taskukohasus, et aidata kaasa Euroopa rohelise kokkuleppe täitmisele. Algatuses käsitletakse ka looduse ja bioloogilise mitmekesisuse elemente.

2.3. Allprogramm „Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine“ ning seotud sekkumisvaldkonnad

Allprogrammi „Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine“ erieesmärgid on järgmised:

- arendada, tutvustada ja edendada innovaatilisi tehnikaid, meetodeid ja lähenemisviise, millega saavutada kliimameetmeid käsitlevate liidu õigusaktide ja poliitikavaldkondade eesmärgid ning aidata kaasa teadmusbaasi loomisele ja parimate tavade järgimisele;
- toetada asjakohaste kliimameetmeid käsitlevate liidu õigusaktide ja poliitikavaldkondade arendamist, rakendamist, järelevalvet ja jõustamist, muu hulgas töhustades juhtimist kõikidel tasanditel, eelkõige avaliku ja erasektori osalejate suutlikkuse suurendamise ja kodanikuühiskonna kaasamise kaudu;
- hoogustada edukate tehniliste ja poliitikaga seotud lahenduste ulatuslikku kasutuselevõttu, et rakendada kliimameetmeid käsitlevaid asjakohaseid liidu õigusakte ja poliitikat, korrates tulemusi, lõimides seotud eesmärgid muude poliitikasuundade ning avaliku ja erasektori tavadega, hankides investeeringuid ning parandades rahastamise kättesaadavust.

Programm LIFE aitab kaasa liidu ümberkujundamisele kliimaneutraalseks ja kliimamuutustele vastupanuvõimeliseks ühiskonnaks, toetades Euroopa rohelise kokkuleppe²⁷ osana ELi kliimapoliitika elluviimist ning valmistades ELi ette kliimameetmetega seotud probleemide lahendamiseks lähiaastatel ja -kümnenditel.

Allprogrammile „Kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemine“ perioodiks 2021–2024 eraldatud esialgne eelarve on 505,5 miljonit eurot. Suurim osa kulutatakse toetustele, sealhulgas eelkõige standardsetele meetmeprojektidele ja strateegilistele integreeritud projektidele.

Sekkumisvaldkonnad on järgmised.

- Kliimamuutuste leevendamine:
 - kasvuhoonegaaside, sealhulgas fluoritud kasvuhoonegaaside ja osoonikihti kahandavate ainete heitkoguste vähendamine kooskõlas ELi kliimaneutraalsuse eesmärgiga ning energiatõhususe parandamine, sealhulgas töö vähese CO₂ heitega või energiatõhusate toodete ja teenuste väljatöötamise ja kasutuselevõtu poliitika ja tururaamistikuga, sealhulgas transpordisektoris ülemineku edendamise teel;
 - heitkogustega kauplemise süsteemi toimimise tõhustamine;

²⁷ COM(2019) 640 final.

- selliste maa- ja metsamajandamise, mullaharimise, merede ja ookeanide majandamise säästvate tavadele toetamine, millega vähendatakse heitkoguseid või eemaldatakse atmosfäärist CO₂;
- atmosfäärist CO₂ eemaldamise/sidumise lahenduste väljatöötamine ja nende edendamine. CO₂ kogumine ja eemaldamine võivad olla looduspõhised ja seotud taastamisprojektidega või need võivad põhineda spetsiifilistes pikaajalistes kandjates ladustamisel või kauakestvate toodete kasutamisel.
- Kliimamuutustega kohanemine:
 - kohanemisega seotud poliitika väljatöötamise toetamine ning kohanemisstrateegiatega ja -kavade täiustamine kõikidel tasanditel ja sektorites kooskõlas kliimamuutustega kohanemist käsitleva uue ELi strateegiaga²⁸;
 - kohanemise mudelite koostamiseks, riskihindamiseks, juhtimiseks ja otsuste toetamiseks nüüdisaegsete vahendite ja lahenduste kasutamise parandamine, edendamine ja ulatuslikum kasutuselevõtt; kliimamuutustega kohanemise seire, aruandlus ja hindamine ning projektide eelhindamise vahendid, mis võimaldavad paremini kindlaks teha kohanemis- ja ennetusprojektidega kaasnevat kasu ja positiivset mõju majandusele;
 - elujõuliste looduspõhiste lahenduste kasutuselevõtu toetamine maa, ranniku- ja merealade majandamisel, sealhulgas hindamiste, juhiste, suutlikkuse suurendamise ning rahastamise sobiva korralduse ja toodete kaudu;
 - lähenemisviisid ja lahendused linnade ja piirkondade kliimamuutustega kohanemiseks, eelkõige ELi ja ülemaailmse linnapeade kliima- ja energiapakti ning Euroopa kliimapakti toetuseks;
 - lähenemisviisid ja lahendused selleks, et tagada stabiilne ja kindel varustamine kvaliteetse mageveega, ennetada põudasid, vähendada veekasutust, kaitsta ja taastada märgalasid ning hoida ära üleujutusi;
 - lahendused selleks, et muuta taristu ja hooned kliimakindlaks ja suurendada nende vastupidavust, sealhulgas sinise ja rohelise taristu kasutamisega ning tehes koostööd standardiorganisatsioonidega;
 - äärmuslikeks ilmastikunähtusteks valmisoleku toetamine, eelkõige kohalikul tasandil ja äärepoolseimates piirkondades;
 - rahastamisvahendite ja innovaatiliste lahenduste edendamine, et ohjata kliimast põhjustatud riske, ning avaliku ja erasektori koostöö edendamine, et vähendada kliimaga seotud sellise majandusliku kahju osakaalu, mis ei ole kindlustusega kaetud, sealhulgas parandades kliimaga seotud majandusliku kahju kohta andmete kogumist ja nende kättesaadavust.
- Kliimamuutuse vastase võitluse juhtimine ja teave, mis hõlmab meetmeid, mis aitavad kaasa kliimamuutuste leevendamisele või nendega kohanemisele:
 - käitumise ja tavade muutumise stimuleerimine ning kodanike teadmiste ja teadlikkuse parandamine, eelkõige toetades Euroopa kliimapakti²⁹ rakendamist, peavoolustades heite vähendamise ja ressursitõhususe meetmeid asjaomastes sektorites;

²⁸ COM(2021) 82 final.

²⁹ COM(2019) 640 final.

- kliima- ja energiasstrateegiate või sajandi keskpaigani kohaldatavate strateegiate väljatöötamine ja rakendamine kohalikul, piirkondlikul ja riigi tasandil;
- kasvuhoonegaaside seire, arvestuse ja aruandluse parandamine ning poliitika järelevalvele, hindamisele ja järelhindamisele kaasa aitamine;
- teave parimate tavade kohta ja teadlikkuse suurendamine kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise, sealhulgas taristuinvesteeringute ja poliitika kliimakindluse valdkonnas;
- kliimateenuste arendamine ja kliimateaduse edendamine;
- kestliku rahastamise vahendite arendamine ja edendamine ning kliimadiplomaatia toetamine.

Allprogramm „Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine“ võib hõlmata energiatõhususe ja taastuvenergiaga seotud tegevusi, kui need ei ole samal aastal hõlmatud allprogrammi „Puhtale energiale üleminek“ projektikonkurssidega.

2.4. Allprogramm „Puhtale energiale üleminek“ ja seotud sekkumisvaldkonnad

Allprogrammi „Puhtale energiale üleminek“ erieesmärgid on järgmised:

- arendada, tutvustada ja edendada innovaatilisi tehnikaid, meetodeid ja lähenemisviise, mis on vajalikud, et saavutada säästvale taastuvenergiale üleminekut ja energiatõhususe suurendamist käsitlevate liidu õigusaktide ja poliitikavaldkondade eesmärgid, ning aidata kaasa teadmusbasi loomisele ja parima tava järgimisele;
- toetada asjakohaste säästvale taastuvenergiale üleminekut või energiatõhususe suurendamist käsitlevate liidu õigusaktide ja poliitikavaldkondade arendamist, rakendamist, järelevalvet ja jõustamist, muu hulgas töhustades juhtimist kõikidel tasanditel, eelkõige avaliku ja erasektori osalejate suutlikkuse suurendamise ja kodanikuühiskonna kaasamise kaudu;
- hoogustada edukate tehniliste ja poliitikaga seotud lahenduste ulatuslikumat kasutuselevõttu, et rakendada taastuvenergiale üleminekut või energiatõhususe suurendamist käsitlevaid asjakohaseid liidu õigusakte, korrates tulemusi, lõimides seotud eesmäärke muude poliitikasuundade ning avaliku ja erasektori tavadega, hankides investeeringuid ning parandades rahastamise kättesaadavust.

Sellest allprogrammist rahastatakse tegevusi, mis vastavad prioriteetsete teemade loetelu alusel iga-aastastes projektikonkurssides määratletud konkreetsetele teemadele. Allprogrammi „Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine“ projektikonkurssidele võib esitada muid energiatõhususe ja taastuvenergiaga seotud tegevusi, mis ei käsitle selles allprogrammis kindlaks määratud projektikonkursside erinõudeid.

Allprogrammi eesmärk on hõlbustada üleminekut energiatõhusale, taastuvenergiaga põhinevale, kliimanetraalsele ja kliimamuutustele vastupidavale majandusele, rahastades koordineerimis- ja toetusmeetmeid kogu Euroopas. Nende meetmete eesmärk on kõrvaldada turutõkked, mis takistavad sotsiaal-majanduslikku üleminekut säästvale energiale. Tavaliselt osalevad neis väikesed ja keskmise suurusega sidusrühmad ning paljud osalejad, sealhulgas kohalikud ja piirkondlikud ametiasutused ja mittetulundusühendused, ning neisse kaasatakse tarbijaid.

Allprogramm aitab kaasa Euroopa rohelise kokkuleppe energiaalaste meetmete rakendamisele, sealhulgas hoonesektori Euroopa renoveerimislainele, ning selles võetakse nõuetekohaselt arvesse territooriume, mis ei ole ühendatud Euroopa võrkudega, näiteks ELi äärepoolseimad piirkonnad. See aitab kaasa õiglase ülemineku eesmärkide saavutamisele,

toetades neid territooriume ja kodanike rühmasid, keda fossiilkütustelt puhtale energiale ülemineku negatiivselt mõjutab, suurendades osalejate suutlikkust ning soodustades puhtasse energiasse, peamiselt energiatõhususse ja kohapeal kättesaadavatesse, säästvatesse, taastuvatesse energiaallikatesse tehtavaid investeeringuid. See ei hõlma tehnoloogia arendamisega seotud tegevust³⁰.

Allprogrammile „Puhtale energiale ülemineku“ aastateks 2021–2024 eraldatud esialgne summa on 527 miljonit eurot.

Märkimisväärset osa sellest eelarvest kasutatakse muudele meetmetele ette nähtud toetuste raames selle nelja-aastase perioodi jooksul koordineerimis- ja toetusmeetmete rahastamiseks, samas kui standardsete meetmeprojektide rahastamise võimalus on ette nähtud alles alates 2023. aastast.

Allprogramm hõlmab järgmisi sekkumisvaldkondi.

- **Puhtale energiale ülemineku toetava riikliku, piirkondliku ja kohaliku poliitikaraamistiku loomine**

Energiasüsteemi ümberkujundamise juhtimise sidususe suurendamine eri tasanditel, tõhustades paljusid sidusrühmi kaasavat suhtlust ja suurendades ametiasutuste suutlikkust täita riiklike energia- ja kliimakavasid ja/või muid kavasid ja strateegiaid (nt õiglase ülemineku territoriaalsed kavad, pikaajalised renoveerimisstrateegiad, transpordisüsteemi elektrifitseerimise strateegiad). Puhta energia poliitika, sealhulgas tooteid ja energiatarbijaid käsitlevate asjakohaste liidu õigusaktide väljatöötamise ja tõhusa rakendamise toetamine ELis ja kolmandates riikides. Selliste meetmete toetamine, millega rakendatakse praktikas võimaldavaid sätteid, mis on kehtestatud puhtast energiat käsitlevates Euroopa õigusaktides.

- **Tehnoloogia kasutuselevõtu, digiülemineku, uute teenuste ja ärimudelite kiirendamine ning turul sellega seotud kutseoskuste parandamine, et minna üle puhtale energiale**

Hoonete, tööstuse ja teenindussektori CO₂ heite vähendamise toetamine, soodustades innovaatiliste lahenduste, sealhulgas digiteerimise ja ringdisaini kasutuselevõtu kooskõlas kliimanetraalsuse eesmärgiga. Puhtale energiale ülemineku kiirendamine, andes võimaluse arendada uusi lisaväärtust pakkuvaid teenuseid ja innovaatilisi ärimudeleid. Tehnoloogia ja innovaatiliste lahenduste kasutuselevõtuga peavad kaasnema turutõkete kõrvaldamise meetmed, sealhulgas uute oskuste ja raamistike (märgised, sertifikaadid, tehnoloogilised ja mittetehnoloogilised standardid,³¹ nt koostalitlusvõime jne) arendamise ja kasutuselevõtu toetamine.

- **Erasektori rahastamisvahendite kaasamine säästva energia valdkonda**

Säästvasse energiasse tehtavate investeeringute suurendamiseks tuleb teha kättesaadavaks erinevad kapitalivood, käsitledes selleks nii rahastuse pakkumist kui ka nõudlust selle järele ning kasutades tõhusalt avaliku sektori vahendeid. Pakkumise poole tegevused hõlmavad järgmist: andmete kogumine, meetodika ja tõenditel põhinev riskijuhtimine; kestlike investeeringute määratluse ja mõõtmise ühtlustamine; innovaatiliste rahastamismehhanismide, toodete, teenuste ja tavade arendamine; projektide ja investeeringute standardimine ja koondamine; investorite jaoks protsessi lihtsustamine;

³⁰ Tehnoloogia arendamist, teadusuuringuid ja innovatsiooni puhtale energiale ülemineku eesmärgil rahastatakse programmist „Euroopa horisont“.

³¹ Näiteks SAREFi süsteemi mudel (Smart Applications REFERENCE Ontology), <https://saref.etsi.org/>.

suutlikkuse suurendamine ja dialoog. Tegevused peaksid aitama kaasa ELi kestliku rahanduse valdkonna poliitikale ja õigusaktidele³².

- **Kohalike ja piirkondlike investeerimisprojektide arendamise toetamine**

Kohalike ametiasutuste ja erasektori investorite, eelkõige kogukonna ühisinvestorite suutlikkuse suurendamine. Finantssektoriga peetava dialoogi hõlbustamine, et teha investeringuid säästvasse energiasse, sealhulgas kohandatud meetmed, mis aitavad kaasa õiglasele ühiskonnale ja energiasüsteemi õiglasele ümberkujundamisele ELi piirkondades, mis sõltuvad kõige enam fossiilkütustest või CO₂ heidet tekitavatest protsessidest. Energia- ja ressursitõhusate tööde, tarnete ja teenuste riigihangete edendamine. Kohalike osalejate jaoks kohandatud lähenemisviiside toetamine, et töötada välja investeerimiskontseptsioonid, viia ellu organisatsioonilisi uuendusi ja koondada projekte. Turutingimuste parandamine ning hoonete, transpordi, sadamate ja VKEde jaoks säästva energia uute integreeritud teenuste pakkumiste väljatöötamine.

- **Kodanike kaasamine puhtale energiale üleminekusse ja nende mõjuvõimu suurendamine**

Kodanike toetamine puhtale energiale ülemineku juures aktiivse osa täitmisel, sealhulgas sihtotstarbeline toetus kollektiivsetele meetmetele, kogukonna ja kodanike juhitud algatustele ning uute energiateenuste ja sotsiaalse innovatsiooni väljatöötamisele. Kohalike omavalitsuste ja kodanikualgatuste vahelise koostöö tugevdamine. Energiaostuvõimetust leevendada aitavate meetmete toetamine. Kodanike, eriti nooremate põlvkondade energiaalase kirjaoskuse ja säästva energiakäitumise edendamine.

3. RAHALISTE VAHENDITE ERALDAMINE

Iga allprogrammi rahaliste vahendite mitmeaastane jaotus eri rahastamisviiside vahel (miljonites eurodes) on näidatud allolevas tabelis, mis käsitleb aastaid 2021–2024³³.

Üksikasjalikum teave rahaliste vahendite eraldamise kohta toetuste liikide kaupa, sealhulgas strateegiliste loodusprojektide ja strateegiliste integreeritud projektide maksimumsumma kohta, on esitatud allpool punktis 4.1.2.

Miljonites eurodes	Projektidele LIFE määruse artikli 9 lõike 3 alusel eraldatud summad			Muud tegevused	Kokku 1+2+3 +4
	1) Toetuste kaudu rahastatavad projektid	2) Segarahastamistoimingud	3) Muude rahastamisviiside kaudu rahastatavad projektid		
Allprogramm (summad on miljonites eurodes)				4) Riigihangete kaudu rahastatavad ja punktis 3 hõlmamata tegevused	
1.Loodus ja elurikkus	926,69	7,50	70,93	98,42	1103,54
2.Ringmajandus ja elukvaliteet	599,29	7,50	45,28	45,48	697,54
3.Kliimamuutuste	419,07	0,00	45,25	41,20	505,52

³² https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance_et.

³³ Puhtale energiale ülemineku allprogrammi puhul hõlmavad muude meetmete toetused koordineerimis- ja toetusmeetmeid ning toetusi finantsmääruse artikli 195 punkti f kohastele kindlaksmääratud toetusesaajatele.

leevendamine ja nendega kohanemine					
4. Puhtale energiale üleminek	412,22	0,00	85,00	29,86	527,08
KOKKU	2357,27	15,00	246,46	214,96	2833,68

Märkus. Need summad ei sisalda toetuskulusid, mis on 106 miljonit eurot.

Erinevate rahastamisviiside vaheline jaotus on soovituslik. Muudatused on võimalikud järgmistes piirides:

- LIFE määruse artikli 5 lõike 4 kohaselt määratakse vähemalt 60% eelarvevahenditest, mis eraldatakse projektidele, mida rahastatakse tegevustoetustega valdkonna „Keskkond“ raames, allprogrammi „Loodus ja elurikkus“ projektide toetamiseks;
- kooskõlas LIFE määruse artikli 9 lõikega 3 eraldatakse vähemalt 85% programmi LIFE eelarvevahenditest toetustele, segarahastamistoimingute rahastamisvahenditele ja muude rahastamisviiside kaudu rahastatavatele projektidele punktis 5.5 sätestatud ulatuses;
LIFE määruse artikli 9 lõike 3 alusel projektidele eraldatud meetmete maht on 2372,27 miljonit eurot, mis moodustab 83,7% programmi LIFE eelarvest (koos programmi toetuskuludega);
- LIFE määruse artikli 18 lõike 4 kohaselt tagab komisjon, et konkreetsel projektikonkursil kasutamata jäänud vahendid jaotatakse ümber LIFE määruse artikli 11 lõikes 2 osutatud eri meetmeliikide vahel samas valdkonnas.

Eespool nimetatud vahendeid saab finantsmääruse ja LIFE määruse kohaldamise piires hallata otsese või kaudse eelarve täitmise alusel.

4. TOETUSED

Aastatel 2021–2024 toetusteks eraldatav esialgne kogusumma on 2357,27 miljardit eurot, millest 97,65% on ette nähtud meetmetoetusteks ja 2,35% tegevustoetusteks.

Allpool on esitatud arvnäitajad meetmeliikide ja vajaduse korral sekkumisvaldkondade kohta. Kooskõlas LIFE määruse artikli 18 lõikega 4 võib projektikonkursil kasutamata jäänud vahendid jaotada ümber sama valdkonna eri meetmeliikide vahel.

Kooskõlas LIFE määruse artikliga 12 peaks programmist LIFE rahastatavad meetmed olema osalemiseks avatud õigussubjektidele, kes on asutatud kolmandas riigis, mis ei ole programmiga LIFE ühinenud, tingimusel et

- nende osalemine on vajalik meetme eesmärkide saavutamiseks, et tagada liidus ja/või sellega seotud ülemeremaades ja -territooriumidel võetavate meetmete tõhusus, ning
- nad kannavad oma osalemise kulud üldjuhul ise.

Meetme liik	Eraldis miljonites eurodes					Kaasrahastamise määr ³⁴	Maksimaalne rahastamiskõlblikkuse periood
	Allprogramm „Loodus	Allprogramm „Ringmajandus ja	Allprogramm „Kliimamuutuste leevendamine	Allprogramm „Puhtale	Kokku		

³⁴ Kaasrahastamise määr arvutatakse projekti rahastamiskõlblike kulude alusel.

	ja elurikkus“	elukvaliteet“	ja nendega kohanemine“	energiale üleminek“			
Standardsed meetmeprojektid	547,77	350,30	280,44	20,50	1199,01	kuni 60% kuni 67% või kuni 75% vastavalt eritingimustele	10 aastat
Strateegilised loodusprojektid	280,00				280,00	kuni 60%	14 aastat
Strateegilised integreeritud projektid		210,70	125,00	0,00	335,70	kuni 60%	14 aastat
Tehniline abi	15,42	13,28	2,85	1,60	33,16	kuni 60% kuni 95% vastavalt eritingimustele	5 aastat
Muud meetmed	55,50	19,00	0,30	379,12	453,92	kuni 95% kuni 100% programmi BEST jätkamise eest	10 aastat
Tegevustoetused	28,00	6,00	10,48	11,00	55,48	kuni 70%	3 aastat
Kokku	926,69	599,29	419,07	412,22	2357,27		

LIFE määruse ja finantsmääruse sätete kohaselt võib mõnda allpool loetletud tegevust vajaduse korral ellu viia kaudse eelarvetäitmise alusel, võttes arvesse nende elluviimise eritingimusi.

4.1. Meetmetoetused

LIFE määruse artikli 11 lõike 2 kohaselt võib programmist LIFE anda eri liiki meetmetoetusi:

- 1) standardsed meetmeprojektid;
- 2) strateegilised loodusprojektid;
- 3) strateegilised integreeritud projektid;
- 4) tehnilise abi projektid;
- 5) muud meetmed.

4.1.1. Standardsed meetmeprojektid

Need projektid esindavad programmi LIFE tavapäraseid projekte, mille eesmärk on

- arendada, tutvustada ja edendada innovaatilisi tehnikaid, meetodeid ja lähenemisviise;
- aidata kaasa eelkõige looduse ja elurikkusega seotud teadmusbasi loomisele ja parimate tavade järgimisele;
- toetada asjakohaste liidu õigusaktide ja poliitikavaldkondade arendamist, rakendamist, järelevalvet ja jõustamist, muu hulgas tõhustades juhtimist kõikidel tasanditel, eelkõige avaliku ja erasektori osalejate suutlikkuse suurendamise ja kodanikuühiskonna kaasamise kaudu;
- hoogustada edukate tehniliste ja poliitikaga seotud lahenduste ulatuslikumat kasutuselevõttu, et rakendada asjakohaseid liidu õigusakte ja poliitikat, korrates tulemusi,

lõimides seotud eesmärged muude poliitikasuundade ning avaliku ja erasektori tavadega, hankides investeringuid ning parandades rahastamise kättesaadavust³⁵.

Aastatel 2021–2024 standardsetele meetmeprojektidele eraldatav esialgne summa on 1999 miljardit eurot, millest 13 miljonit eurot on ette nähtud algatuse „Uus Euroopa Bauhaus“ projektidele. Kooskõlas LIFE määruse artikli 18 lõikega 4 võib projektikonkursil kasutamata jäänud vahendid jaotada ümber sama valdkonna eri meetmeliikide vahel.

4.1.1.1. Kaasrahastamise määr

Standardse meetmeprojekti kaasrahastamise määr ei ületa üldjuhul 60% projekti rahastamiskõlblikest kuludest, välja arvatud looduse ja elurikkuse projektid, mis puudutavad

- direktiivi 92/43/EMÜ (ELi elupaikade direktiiv) rakendamise seisukohast prioriteetseid elupaiku, mis on loetletud selle direktiivi asjakohastes lisades;
- linnuliike, mida direktiivi 2009/147/EÜ (ELi linnudirektiiv) artikli 16 kohaselt moodustatud teaduse ja tehnika arenguga kohandamise komitee peab rahastamisprioriteediks;
- elupaikade direktiivi lisades loetletud elupaigatüüpe või liike, mille kaitsestaatus on kõige uuemate kättesaadavate ELi ja riigi tasandi biogeograafiliste piirkondade hinnangute kohaselt ebasoodne-halb ja kaitsestaatus suundumus on halvenev (U2-);
- elupaigatüüpe või liike (v.a linnuliigid), mille ELi tasandi ohustatuse hinnang on Euroopa punase raamatu liikide nimekirja kõige ajakohasemas avaldatud versioonis „ohustatud“ või halvem (https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist/index_en.htm, https://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/redlist_en.htm), sealhulgas nendes nimekirjades hõlmamata territooriumid;
- muid elupaiku või liike territooriumidel, mida ei ole kantud Euroopa punase raamatu liikide nimekirja ja elupaikade nimekirja, mille ohustatuse hinnang on IUCNi ohustatud liikide punase raamatu või elupaikade punase raamatu nimekirjade kõige ajakohasemas avaldatud versioonis „ohustatud“ või halvem.

Nende loodus- ja elurikkuse projektide puhul võib kaasrahastamise määr küündida 75%ni kõikidest rahastamiskõlblikest kuludest, tingimusel et projekti raames tegeletakse üksnes eespool kirjeldatud prioriteetsete elupaikade ja/või liikidega. Taotlejad peavad oma taotluses kinnitama, et kõik meetmed on selgelt kohandatud nii, et need tooksid kasu elupaikadele või liikidele, mis kvalifitseeruvad 75% kaasrahastamise jaoks.

Vastasel juhul võib sellise projekti kaasrahastamise määr, milles tegeletakse nii prioriteetsete kui ka mitteprioriteetsete elupaikade ja/või liikidega, olla kuni 67%, tingimusel et need prioriteetsed liigid või elupaigad on selgelt projekti keskmes ja enamik projekti meetmeid on kavandatud just nimelt prioriteetsete liikide või elupaikadega otseseks tegelemiseks, millega tuuakse neile konkreetset otsest kasu. Taotlused, milles loetletakse prioriteetsed liigid või elupaigad, mis saavad kavandatud meetmetest üksnes kaudset kasu või kus need liigid või elupaigad on vaid vähetähtis siht, ei ole 67% kaasrahastamise määra jaoks rahastamiskõlblikud.

4.1.1.2. Rahastamiskõlblikkuse periood

Standardsete meetmeprojektide maksimaalne rahastamiskõlblikkuse periood on kümme aastat. See on põhjendatud, võttes arvesse teatavate projektide keerukust ja asjaolu, et

³⁵ LIFE määruse artikli 2 punkt 4 ja artikli 3 lõige 2.

ettenägematute sündmuste (nt äärmuslikud ilmastikutingimused) korral võib tekkida vajadus pikenduste järele.

4.1.2. *Strateegilised projektid*

Strateegiliste projektide hulka kuuluvad

- (1) strateegilised loodusprojektid;
- (2) strateegilised integreeritud projektid.

4.1.2.1. Strateegilised loodusprojektid

LIFE määruse artikli 2 punkti 1 kohaselt toetatakse strateegiliste loodusprojektidega liidu looduse ja elurikkuse eesmärkide täitmist, rakendades liikmesriikides sidusaid meetmeprogramme nende eesmärkide ja prioriteetide peavoolustamiseks muudesse poliitikavaldkondadesse ja rahastamisvahenditesse, sealhulgas direktiivi 92/43/EMÜ kohaselt vastu võetud prioriseeritud tegevuskavade koordineeritud rakendamise kaudu.

Strateegiliste loodusprojektide raames tegeletakse järgmiste strateegiatega ja kavadega:

- prioriseeritud tegevuskavad vastavalt nõukogu looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitset käsitleva direktiivi 92/43/EMÜ artiklile 8 ning
- muud looduse ja elurikkuse kaitsega tegelevate ametiasutuste rahvusvahelisel, riigi, piirkondlikul või mitme piirkonna tasandil vastu võetud kavad või strateegiad, millega rakendatakse loodust ja/või elurikkust käsitlevat ELi poliitikat või vastavaid õigusakte ning mis sisaldavad konkreetseid ja mõõdetavaid meetmeid või eesmärke koos selge ajakava ja eelarvega.

Enamjaolt tuginevad strateegilised loodusprojektid programmi LIFE aastatel 2014–2020 integreeritud loodusprojektidega saadud kogemustele. Kui integreeritud loodusprojektides keskenduti üksnes prioriseeritud tegevuskavade rakendamisele, siis strateegilistel loodusprojektidel on suurem ulatus kooskõlas ELi elurikkuse strateegiaga aastani 2030 ning nendes keskendutakse rohkem peavoolustamisele.

Olenevalt asjaomaste liikmesriikide (või piirkondade) vajadustest, mis on määratud kindlaks nende prioriseeritud tegevuskavades või muudes loodus- ja elurikkuse kavades (mis peavad olema täieliku strateegilise loodusprojekti taotluse esitamise ajaks kättesaadavad), sisaldab strateegilise loodusprojekti programmi lisatav meetmete kogum järgmist:

- institutsioonilise toetuse ja suutlikkuse suurendamise meetmed;
- täiendavate meetmete lisarahastamisvahendite kasutuselevõtt, eelkõige muudest ELi rahastamisvahenditest ja programmidest, ning koordineerimine.

Lisaks võivad strateegilised loodusprojektid sisaldada ka konkreetseid kaitsemeetmeid, eriti juhul, kui neid ei saa toetada muudest ELi rahastamisprogrammidest.

Looduse ja elurikkuse valdkonnas pädevad ja prioriseeritud tegevuskava rakendamise eest vastutavad ametiasutused osalevad strateegiliste loodusprojektide taotluste esitamises kas taotlejana või nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel seotud toetusesaajana.

Strateegiliste loodusprojektide soovituslik jaotus aastatel 2021–2027 peaks olema järgmine:

Viide:	Riigid	Koefitsient
Eurostati andmed		

Väiksemad liikmesriigid (pindala väiksem kui 30 000 km ²)	Küpros, Luksemburg, Malta, Sloveenia	1
Keskmise suurusega liikmesriid (30 000 – 100 000 km ²)	Austria, Belgia, Eesti, Horvaatia, Iirimaa, Leedu, Läti, Madalmaad, Portugal, Slovakkia, Taani, Tšehhi Vabariik, Ungari	2
Suuremad liikmesriigid (pindala suurem kui 100 000 km ²)	Bulgaaria, Hispaania, Itaalia, Kreeka, Poola, Prantsusmaa, Rumeenia, Rootsi, Saksamaa, Soome	3

Igale riikide rühmale määratud koefitsient tähistab strateegiliste loodusprojektide kaudu riigi kohta antava toetuse soovituslikku suurust aastatel 2021–2027.

Eespool olevas tabelis esitatud koefitsient näitab strateegiliste loodusprojektide jaoks aastatel 2021–2027 kättesaadava ELi kaasrahastamise osakaalu, võttes arvesse, et koefitsient 1 vastab näitena 10 miljoni euro suurusele ELi kaasrahastamisele, koefitsient 2 vastab aga 20 miljoni euro suurusele ja koefitsient 3 30 miljoni euro suurusele ELi kaasrahastamisele. Kuigi kõiki liikmesriike julgustatakse esitama üht suurt strateegilise loodusprojekti taotlust, mille rahaline maht peaks põhinema eespool esitatud tabelil, võib programmi LIFE raames antava toetuse jaotada liikmesriikides kahele või enamale strateegilisele loodusprojektile, kui see on nõuetekohaselt põhjendatud. Tagamaks, et 2027. aastaks oleks ELi liikmesriikide strateegiliste loodusprojektidega kaetus võimalikult suur, antakse piirkondlikele ametiasutustele, kes kaaluvad strateegilise loodusprojekti esitamist, tungiv soovitus teha taotluse ettevalmistamisel koostööd teiste piirkondadega.

Kuigi püütakse tagada geograafilist tasakaalu, jääb toetuste andmine konkurentsipõhiseks. Toetust ei anta taotlustele, mis ei ole saanud hindamise tulemusena minimaalset nõutavat punktisummat. Sellise liikmesriigi taotluse rahastamist, kellele ei ole veel strateegiliste loodusprojektide jaoks toetust antud, peetakse võrreldes teiste taotlustega, mille on esitanud liikmesriigid, kellel on juba vähemalt üks strateegiline loodusprojekt, prioriteetseks üksnes juhul, kui see taotlus saab minimaalsest nõutavast punktisummast rohkem punkte.

Tungiv soovitus on rakendada strateegilisi loodusprojekte liikmesriikide vahel koordineeritult, kasutades ka ELi makropiirkondlike strateegiate raames pakutavaid riikidevahelisi koordineerimis- ja koostööplatvorme, kui liikmesriigid sellistes strateegiates osalevad³⁶.

Integreeritud loodusprojektide ja strateegiliste loodusprojektide ajaline kattumine konkreetsetes liikmesriigis/piirkonnas ei ole iseenesest välistatud, kui on selge, milline on strateegilise loodusprojekti lisaväärtus ja temaatiline täiendavus võrreldes integreeritud projektidega.

4.1.2.2. Strateegilised integreeritud projektid

LIFE määruse artikli 2 punkti 2 kohaselt toetavad need projektid piirkondlikul, mitme piirkonna, riiklikul või riikideülel tasandil liikmesriikide ametiasutuste välja töötatud selliste keskkonna- või kliimastrateegiate või tegevuskavade rakendamist, mis on nõutavad konkreetsete liidu keskkonna-, kliima- või energiaalaste õigusaktide või konkreetse

³⁶ ELi makropiirkondlikud strateegiad on koostööraamistikud meetmete ja fondide paremaks koordineerimiseks konkreetsetes riikidevahelises geograafilises piirkonnas (makropiirkonnas) ning nende ühine prioriteet on keskkond (sh looduskaitse) ja kliima. Strateegiate peamised tunnusjooned on valdkonnaülene lähenemisviis, mitmetasandiline valitsemine ja sidusrühmade kaasamine. Teave: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/macro-regional-strategies/.

poliitikaga, tagades samal ajal sidusrühmade kaasamise ning edendades koordineerimist vähemalt ühe muu asjakohase liidu, riikliku või erasektori rahastamisallikaga ning kaasates selle.

Strateegiad ja kavad, mida strateegiliste integreeritud projektidega rakendatakse, on järgmised:

- allprogrammi „Ringmajandus ja elukvaliteet“ raames:
 - ringmajandus: riiklikud või piirkondlikud ringmajanduse tegevuskavad, strateegiad, tegevuskavad või sarnased kavad,³⁷ mis
 - on ametlikult heaks kiidetud;
 - hõlmavad konkreetseid ja mõõdetavaid meetmeid või eesmärgi koos selge ajakavaga ning
 - on kooskõlas ELi ringmajanduse tegevuskava eesmärkidega või täiendavad neid;
 - jäätmed: riiklikud ja piirkondlikud jäätmekavad vastavalt jäätmete raamdirektiivi artiklile 28 ja/või jäätmetekke vältimise programmid, mille nõue on sätestatud jäätmete raamdirektiivi artiklis 29;
 - vesi: veepoliitika raamdirektiivi VII lisa kohased vesikonna majandamiskavad, üleujutuste direktiivi kohased üleujutusriskide juhtimise kavad, merestrateegia raamdirektiivi kohased merestrateegiad;
 - õhk: välisõhu kvaliteedi direktiivi kohased õhukvaliteedi kavad või õhusaasteainete riiklike heitkoguste vähendamise direktiivi kohased riiklikud õhusaaste kontrolli programmid;
- allprogrammi „Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine“ raames:
 - riiklikud energia- ja kliimakavad (määrus (EL) 2018/1999, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist);
 - riiklikud energiatõhususe tegevuskavad;
 - riiklikud või piirkondlikud kohanemisstrateegiad või tegevuskavad;
 - linna- või kogukonnapõhised tegevuskavad, mis on teedrajavad üleminekul kliimaneutraalsele ja/või kliimamuutustele vastupanuvõimelisele ühiskonnale;
 - riiklikud, piirkondlikud või majandusharu-/sektoripõhised kasvuhoonegaaside vähendamise strateegiad või majanduse tegevuskavad, mis aitavad kaasa kliimaneutraalsusele.

³⁷ Ringmajanduse tegevuskava, strateegia, tegevuskava või muu sarnane kava on ametlik dokument, mis võetakse vastu riiklikul või piirkondlikul tasandil asjakohases seadusandlikus menetluses ning milles tutvustatakse visiooni ja pakutakse välja tegevussuunad/poliitika, et kiirendada üleminekut ringmajandusele riiklikul või piirkondlikul tasandil kooskõlas ELi ringmajanduse tegevuskava eesmärkidega. Dokumendi koostamisel tuleks järgida terviklikku lähenemisviisi ning selles tuleks käsitleda muu hulgas toodete ja/või materjalide olemusringi. Selleks et kava loetaks rahastamiskõlblikuks, peavad selles olema kehtestatud selge ajakavaga konkreetseid ja mõõdetavaid eesmärgid, tegevused või meetmed, mis võimaldavad jälgida integreeritud projekti panust kava rakendamisse. Nimetused võivad olla erinevad: nt ringmajanduse strateegiad, ringmajanduse tegevuskavad, ringmajanduse raamistikud jne. Eelistatavalt peaksid kavad ületama poliitikavaldkondade piire ja hõlmama ministereid vahelist koordineerimist. Komisjon peab selliseid raamstrateegiaid liikmesriikides ringmajanduse edasiviimise üheks tõhusaimaks viisiks ning tema tungiv soovitus liikmesriikidele on need vastu võtta ja rakendada.

Komisjon püüab tagada strateegiliste integreeritud projektide võimalikult suure geograafilise katvuse, eraldades iga allprogrammi raames esialgu toetust vähemalt ühele strateegilisele integreeritud projektile liikmesriigi kohta.

Kui liikmesriigid sellistes strateegiates osalevad, julgustatakse riikidevaheliste strateegiliste integreeritud projektide puhul kasutama ELi makropiirkondlike strateegiate raames pakutavaid riikidevahelisi koordineerimis- ja koostööplatvorme.

4.1.2.3. Maksimumsummad

Tuginedes programmi LIFE 2014.–2020. aasta integreeritud projektidega saadud positiivsetele kogemustele, on strateegilistele loodusprojektidele eraldatav maksimaalne kogusumma 280 miljonit eurot, mis moodustab 30% looduse ja elurikkuse allprogrammi raames toetuste maksmiseks eraldatud kogueelarvest. Allprogrammide „Ringmajandus ja elukvaliteet“ ning „Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine“ raames strateegilistele integreeritud projektidele eraldatav maksimaalne kogusumma on 336 miljonit eurot ehk 33% nende allprogrammide raames toetuste maksmiseks eraldatud kogueelarvest. Strateegilistele loodusprojektidele ja strateegilistele integreeritud projektidele eraldatav kogusumma moodustab ligikaudu 26% programmi LIFE raames toetuste maksmiseks eraldatud eelarvest.

4.1.2.4. Kaasrahastamise määr

Strateegiliste loodusprojektide ja strateegiliste integreeritud projektide kaasrahastamise määr ei ületa 60% projekti rahastamiskõlblikest kogukuludest.

4.1.2.5. Rahastamiskõlblikkuse periood

Arvestades, et strateegilised kavad hõlmavad meetmete kava elluviimist, on maksimaalne rahastamiskõlblikkuse periood 14 aastat.

4.1.3. Tehnilise abi projektid

LIFE määruse artikli 2 punkti 3 kohaselt võivad tehnilise abi projektid hõlmata järgmisi tegevusi:

- osalemine standardsetes meetmeprojektides ning strateegiliste loodusprojektide ja strateegiliste integreeritud projektide ettevalmistamine (strateegiliste loodusprojektide ja strateegiliste integreeritud projektide ettevalmistamise tehnilise abi projektid (TA-PP));
- ettevalmistused, mida on vaja, et hõlbustada programmi LIFE, sellele eelnenud programmide või muude liidu programmide kaudu rahastatud projektide tulemuste suuremas ulatuses kasutuselevõttu ja kordamist ning juurdepääsu muudele liidu rahastamisvahenditele (projektide tulemuste kordamise ja kasutuselevõtu tehnilise abi projektid (TA-R));
- programmis LIFE tegeliku osalemise madala määraga liikmesriikide ametiasutuste suutlikkuse suurendamine eesmärgiga parandada riiklike kontaktpunktide teenuseid kogu ELis ja parandada esitatud taotluste üldist kvaliteeti (tehnilise abi projektid, mille eesmärk on suurendada liikmesriikide ametiasutuste suutlikkust (TA-CAP)).

Tehnilise abi projektidele eraldatav esialgne summa on 33,16 miljonit eurot. Seda võidakse suurendada allpool esitatud segarahastamiseks ette nähtud summa võrra (vt punkt 5.3.1), kui on sobiv anda toetusi, millega ei kaasne rahastamisvahendeid, võttes arvesse asjaomaste investeeringute arendamise etappi.

Aastateks 2021–2024 on kavandatud järgmine esialgne vahendite eeljaotus, võttes arvesse, et kooskõlas LIFE määruse artikli 18 lõikega 4 võib kasutamata vahendeid sama valdkonna eri liiki projektide vahel ümber jaotada:

- strateegiliste loodusprojektide ja strateegiliste integreeritud projektide ettevalmistamise tehnilise abi projektide jaoks esialgu 3,16 miljonit eurot;
- tehnilise abi projektide jaoks, mille eesmärk on suurendada liikmesriikide ametiasutuste suutlikkust, 9 miljonit eurot;
- projektide tulemuste kordamise ja suuremas ulatuses kasutuselevõtu tehnilise abi projektide jaoks umbes 21 miljonit eurot.

4.1.3.1 Kaasrahastamise määr

Tehnilise abi projektide maksimaalne kaasrahastamise määr on 60% rahastamiskõlblikest kuludest, välja arvatud projektid, mille eesmärk on suurendada tegelikku osalemist programmis LIFE (tehnilise abi projektid, mille eesmärk on suurendada liikmesriikide ametiasutuste suutlikkust (TA-CAP)). LIFE määruse artikli 11 lõikes 4 määratletud liikmesriikide ametiasutuste tegevusega seotud projektide maksimaalne kaasrahastamise määr on 95% rahastamiskõlblikest kuludest vastavalt LIFE määruse artikli 9 lõikele 4.

4.1.3.2 Strateegiliste loodusprojektide või strateegiliste integreeritud projektide ettevalmistamise tehnilise abi projektid (TA-PP)

Nende projektide eesmärk on anda rahalist toetust, et aidata taotlejatel koostada strateegilisi loodusprojekte või strateegilisi integreeritud projekte, milleks makstakse programmist LIFE toetust kuni 70 000 eurot.

Need jätkavad 2014.–2020. aasta programmi LIFE raames rahastatud tehnilise abi projekte.

4.1.3.3. Projektide tulemuste kordamise ja suuremas ulatuses kasutuselevõtu tehnilise abi projektid (TA-R)

Nende projektide eesmärk on hõlbustada programmist LIFE rahastatud meetmete tulemuste suuremas ulatuses kasutuselevõttu või kordamist või asjakohasel juhul programmi LIFE eesmärkide täitmist muude ELi fondide raames, sealhulgas teistele liidu rahastamisvahenditele juurdepääsu ettevalmistamise teel.

Nende projektide raames võidakse kaasrahastada vajalikke tegevusi,

- (1) millega valmistatakse ette varasemate programmi LIFE projektide või muude liidu programmide tulemuste suuremas ulatuses kasutuselevõttu ja/või kordamist;
- (2) millega hõlbustatakse programmi LIFE eesmärkide saavutamisele kaasaaitava tegevuse juurdepääsu programmile „InvestEU“ või muudele rahastamisvahenditele.

See investeeringute ja tulemuste kordamise toetus paistab strateegiline, arvestades roheliste investeeringute tegemise toetamist kohapeal.

Rahalised vahendid tehakse kättesaadavaks roheliste investeeringute rahastamiseks, näiteks selleks, et luua programmi „InvestEU“ raames uus looduskapitali ja ringmajanduse algatus, millega võetakse järgmise kümne aasta jooksul kasutusele vähemalt 10 miljardit eurot, millest 3 miljardit eurot on ette nähtud aastateks 2021–2024. Sellest hoolimata on keskkonnaprojektidesse investeerimise nõudluse ees sageli suuri takistusi, nagu riiklike, piirkondlike ja kohalike ametiasutuste piiratud haldussuutlikkus, avalik-õiguslike ja erasektori projekti elluviijate vähenenud teadlikkus ja kestlikkusala teadmiste puudumine, suure riski tajumine, vajadus arvestada investeeringute finantstasuvust pika ajaga ning mure projektide pangalaenukõlblikkuse pärast.

See osutab vajadusele sihtotstarbelise rahalise toetuse järele, mille eesmärk on aidata luua innovaatiliste ja kestlike projektide esitamise süsteem.

Seda rahalist toetust võib anda eeluuringute tegemise toetuste või segarahastamise vormis, kui toetustega kaasnevad tagasimakstavad vahendid, nagu laenud, omakapitali kaudu rahastamine või eelarvetoetus (vt punkt 5.3.1).

4.1.3.4. Projektid, mille eesmärk on suurendada tegeliku osalemise madala määraga liikmesriikide suutlikkust (tehnilise abi projektid, mille eesmärk on suurendada liikmesriikide ametiasutuste suutlikkust (TA-CAP))

Nende tehnilise abi projektide eesmärk on suurendada liikmesriikide ametiasutuste suutlikkust, et suurendada tegelikku osalemist programmis LIFE.

Tegeliku osalemise madal määr: määratlus

Tegeliku osalemise madal määr hõlmab vähese osaluse ja mittetulemusliku osalemise mõistet.

Nagu on märgitud LIFE määruse põhjenduses 32, kaalutakse neid kaht elementi, võttes arvesse rahvastiku suurust ja rahvastikutihedust, Natura 2000 võrgustiku alade kogupindala iga liikmesriigi puhul, väljendatuna osana Natura 2000 võrgustiku kogupindalast ja osana liikmesriigi territooriumist, mis on hõlmatud Natura 2000 võrgustiku aladega.

Liikmesriigi teguris (MSf) võetakse arvesse järgmist:

- A = rahvastik (% ELi rahvastikust);
- B = rahvastikutihedus (% võrreldes suurima rahvastikutihedusega);
- C = Natura 2000 võrgustiku ala pindala (% ELi Natura 2000 võrgustiku alade kogupindalast);
- D = Natura 2000 võrgustiku ala pindala (% liikmesriigi Natura 2000 võrgustiku alade kogupindalast).

Kuna loodus ja elurikkuse allprogramm moodustab umbes 40% kogueelarvest, arvestatakse C ja D osakaaluks kuni 40%.

$$MSf = (A+B) * 40\% (C+D)$$

Tegeliku osalemise madala määra määratluses kavatseb komisjon võtta arvesse kahte kriteeriumi:

1. vähene osalus: riigi osalus on vähene, kui esitatud taotluste määr, mis jagatakse selle riigi teguriga (esitatud eespool), on kahe madalaima kolmandiku hulgas;
2. mittetulemuslik osalemine: riigi osalemine ei ole tulemuslik, kui edukuse määr (toetust saanud projektide arv esitatud taotluste arvust), mis jagatakse selle riigi teguriga (esitatud eespool), on kahe madalaima kolmandiku hulgas.

Kõik riigid, kes kuuluvad ühte kahest eespool nimetatud kategooriast, loetakse nende projektide puhul rahastamiskõlblikuks.

Igale riigile võib selle mitmeaastase tööprogrammi perioodil anda tegeliku osalemise madala määraga seotud toetust ainult ühele tehnilise abi projektile, mille eesmärk on suurendada liikmesriikide ametiasutuste suutlikkust (TA-CAP).

Arvutused rahastamiskõlblike riikide nimekirja koostamiseks teeb komisjon, võttes arvesse kolme viimast aastat, mille kohta on andmed kättesaadavad. Tulemused esitatakse liikmesriikidele enne iga projektikonkursi väljakuulutamist.

Rahastamiskõlblikud tegevused

Komisjon eeldab, et iga taotlus põhineb vajaduste analüüsil, milles tehakse kindlaks kõige tõhusamad tegevused eri liiki taotlejate (avalik-õiguslikud organisatsioonid, eraõiguslikud üksused ja kodanikuühiskonna organisatsioonid) vähese osaluse suurendamiseks ja/või mittetulemusliku osalemise määraga tegelemiseks.

Rahastamiskõlblikud tegevused on järgmised:

- rakendusmeetmed, nagu koolitused, suunatud teabekampaaniad;
- järelevalve- ja hindamise meetmed rakendusmeetmete tegeliku mõju hindamiseks;
- teavitamis- ja tulemuste levitamise meetmed;
- projektijuhtimise ja kvaliteedikontrolli meetmed.

Komisjon eeldab, et eelarve on proportsionaalne iga projekti raames elluviidavate tegevustega, et suurendada eri liiki taotlejate vähest osalemist ja/või tegeleda nende mittetulemusliku osalemise määraga.

4.1.3.5. Maksimaalne rahastamiskõlblikkuse periood tehnilise abi projektide rakendamiseks

Võttes arvesse tehnilise abi projektidega hõlmatud erinevaid teemasid, on maksimaalne rahastamiskõlblikkuse periood viis aastat.

4.1.4. Muud meetmed

Komisjon on kindlaks teinud mõned erivajadused, mida tuleb käsitleda muude meetmetega.

Kooskõlas LIFE määruse artikli 11 lõike 2 punktiga e hõlmavad „muud meetmed“ järgmist:

- taastuenergiALE ülemineku ja suurema energiatõhususe koordineerimis- ja toetusmeetmed. Nende eesmärk on kõrvaldada turutõkked, mis takistavad sotsiaalmajanduslikku üleminekut taastuenergiALE ja energiatõhususe suurendamist, sealhulgas suurendada suutlikkust, levitada teavet ja teadmisi ning parandada teadlikkust;
- elurikkuse valdkonna väiketoetuste rahastu (BEST);
tuginedes ELi algatuse BEST raames väiketoetuste kavade saadud kogemustele, kuulutatakse välja projektikonkursid väikeste toetuste (ELi kaasrahastamise määr kuni 100 000 eurot) andmiseks äärepoolseimates piirkondades ning ülemeremaades ja -territooriumidel elurikkuse säilitamiseks, ökosüsteemi taastamine ja ökosüsteemiteenuste säästvaks kasutamiseks, hõlmates kliimamuutustega kohanemise ja nende leevendamise ökosüsteemipõhiseid lähenemisviise;
- projektid, mis on välja töötatud koostöös Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituudi ³⁸ (EIT) teadmus- ja innovatsioonikogukondadega, eelkõige projektid, mis aitavad kaasa teadmis- ja innovaatikakogukondades osalevate ülikoolide, uurimisasutuste, ettevõtjate ja VKEdes elluviidavatele projektidele, millega aidatakse täita ELi ringmajanduse tegevuskava eesmärgid ja rakendada tegevuskava;
- meetmetoetused LIFE määruse I lisas nimetatud organisatsioonidele (vt ka allpool punkti 4.3 alapunkt 2);
- täiendavad projektid, mis vastavad liidu õigusaktidest tulenevatele ja poliitilistele prioriteetidele, võib kindlaks määrata ka igal aastal pärast liikmesriikidega konsulteerimist;

³⁸ Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut (EIT) on Euroopa Liidu sõltumatu asutus, mis loodi 2008. aastal, et edendada innovatsiooni kogu Euroopas. EIT koondab juhtivaid äri-, haridus- ja teadusorganisatsioone, et leida lahendusi globaalsetele probleemidele.

- muud eriprojektid, mida rahastatakse finantsmääruse artikli 195 kohaselt ja millega toetatakse ELi keskkonna- ja kliimameetmete poliitikat, mis määratakse kindlaks käesoleva tööprogrammi rakendamise käigus.

Muudele meetmetele eraldatav esialgne summa on 454 miljonit eurot.

Komisjon on nende meetmete projektikonkursside paikapanekul ettekirjutavam kui alt üles suunatud projektikonkursside puhul, kus vajaduste ja nendega seotud võimalike lahenduste kindlaksmääramine on taotlejate pädevuses.

4.1.4.1. Kaasrahastamise määr

„Muude meetmete“ maksimaalne kaasrahastamise määr on 95% rahastamiskõlblikest kuludest, välja arvatud äärepoolseimate piirkondade elurikkuse jaoks ette nähtud väikesed toetused, mis on programmi BEST jätkumeede, kus ELi kaasrahastamise määr on kuni 100% rahastamiskõlblikest kuludest.

4.1.4.2. Muude meetmete rakendamise rahastamiskõlblikkuse periood

Võttes arvesse muude meetmetega hõlmatud erinevaid teemasid, on maksimaalne rahastamiskõlblikkuse periood kümme aastat.

4.2. Meetmetoetuste taotlemise ja valiku menetlus

Meetmetoetuste andmiseks on ette nähtud erinevad menetlused. Menetluse valik sõltub konkursikutse väljakuulutamiseks ja taotluste hindamiseks olemasolevast ajast ja/või iga allprogrammi raames esitatavate taotluste oodatavast mahust:

- üheetapiline menetlus, mida kasutatakse järgmise puhul:
 1. standardsed meetmeprojektid;
 2. tehnilise abi projektid;
 3. „muud meetmed“;
- kaheetapiline menetlus, mida kasutatakse järgmise puhul:
 - standardsed loodusprojektid ja strateegilised integreeritud projektid.

Kaheetapilist menetlust võib kasutada ka standardsete meetmeprojektide puhul.

4.2.1. Üheetapiline menetlus, mida kasutatakse standardsete meetmeprojektide, tehnilise abi projektide ja muude meetmete puhul

Üheetapiline menetlus korraldatakse järgneval viisil.

1. Kui projektikonkurss on avatud, esitatakse täielikud taotlused.
2. Kontrollitakse taotluste vastavust vastuvõetavuse, rahastamiskõlblikkuse, valiku- ja menetlusest kõrvalejätamise kriteeriumidele. Kontrollide järjekorda võib kohandada kooskõlas finantsmäärusega, et tagada hindamisprotsessi maksimaalne tõhusus.
3. Tehakse täielik taotluse hindamine allpool loetletud kriteeriumide alusel.

1. Asjakohasus (0–20)

- Toetuse asjakohasus programmi LIFE ja konkreetse allprogrammi ühe või mitme erieesmärgi saavutamise seisukohast.
- Mil määral vastab projekt konkursikutses esitatud kirjeldusele, sealhulgas vajaduse korral selle konkreetsetele prioriteetidele.
- Üldise sekkumisloogika usaldusväärsus.
- Mil määral pakub projekt kaasnevaid hüvesid ja soodustab koostöötamist muude

keskkonna- ja kliimapoliitika eesmärkide saavutamiseks oluliste poliitikavaldkondadega.

2. Kvaliteet (0–20)

- Tööplaani selgus, asjakohasus ja teostatavus.
- Tegevuste asjakohane geograafiline piirkond.
- Mõju jälgimise ja aruandluse kava kvaliteet.
- Asjaomaste sidusrühmade kindlakstegemine ja kaasamine.
- Kavandatud meetmete asjakohasus ja kvaliteet projekti ja selle tulemuste eri sidusrühmadele teatavakstegemise ja levitamise seisukohast.

3. Mõju (0–20)

- Kavandatud tegevustest projekti kestel ja/või pärast seda oodatava mõju kaugeleulatuvus ja usaldatavus, sealhulgas võimalik negatiivne mõju programmi LIFE teistele erieesmärkidele, kaasa arvatud selle tagamine, et nendele eesmärkidele ei tekitata olulist kahju.
- Projekti tulemuste kestlikkus pärast projekti lõppu.
- Võimalus korrata projekti tulemusi samas või muudes sektorites või kohtades või võimalus, et avaliku või erasektori osalejad need suuremate investeeringute või rahaliste vahendite kaasamise abil ulatuslikumalt kasutusele võtavad (hoogustav potentsiaal).
- Projekti tulemuste ärakasutamisega seotud meetmete kvaliteet.

4. Ressursid (0–20)

- Projektimeeskonna – konsortsiumi või ainsa toetusesaaja – koosseis asjatundlikkuse, oskuste ja vastutuse ning juhtimisstruktuuri sobivuse seisukohast.
- Eelarve ja vahendite sobivus ning kooskõla esitatud tööplaaniga.
- Eelarve läbipaistvus, st kuluartikleid peab olema selles piisavalt kirjeldatud.
- Projekti keskkonnamõju arvessevõtmise ja leevendamise ulatus, sealhulgas roheliste hangete kasutamise kaudu. Kasuks tulevad projekti keskkonnajalajälje arvutamiseks tunnustatud meetodite kasutamine (nt toote keskkonnajalajälje või organisatsiooni keskkonnajalajälje leidmise meetodid või sarnased meetodid³⁹) või keskkonnajuhtimissüsteemide (nt EMAS) kasutamine.
- Esitatud projekti kvaliteedi ja maksumuse suhe.

4. Taotlustele antakse punktid.

Igale kriteeriumile võidakse anda 0 kuni 20 punkti. Iga kriteeriumi minimaalne nõutav punktisumma on 10 punkti.

Kriteeriumi „Mõju“ punktisumma kaalutegur on 1,5: punktisumma, mille iga taotlus saab mõjukriteeriumi eest, korrutatakse 1,5-ga.

Üldine kvalifitseerumise künnis, mida arvestatakse kaalutud individuaalse punktisummana, on 55 punkti.

Järgnevaid boonuspunkte antakse standardsete meetmeprojektide puhul, samuti tehnilise abi projektide ja muude meetmete puhul, kui see on asjakohane ja kooskõlas konkursikutses määratuga:

³⁹ Nt tootekategooria keskkonnajalajälje määramise eeskirjad / organisatsiooni keskkonnajalajälje leidmise sektoripõhised eeskirjad. Vt nimekiri aadressil https://ec.europa.eu/environment/eussd/smgp/PEFCR_OEFSR_en.htm.

- BOONUS 1: esitatud projekt pakub erakordset koostoitmet ja edendab oluliselt programmi LIFE allprogrammide vahelisi kaasnevaid hüvesid (2 punkti);
- BOONUS 2: projekti rakendatakse peamiselt äärepoolseimates piirkondades. Kui konkreetsed piirkondlikud erijooned on konkursikutses käsitletud vajaduste seisukohast olulised, nt jäätmed saartel, puhta energia saamine söemahukates piirkondades jne, võib boonust laiendada muudele konkreetsete vajadustega ja haavatavatele geograafilistele piirkondadele (2 punkti);
- BOONUS 3: projekt tugineb olulisel määral teiste Euroopa Liidu rahastatud projektide tulemustele või sellega võetakse need tulemused ulatuslikumalt kasutusele (2 punkti);
- BOONUS 4: projekt pakub erakordset hoogustavat potentsiaali (2 punkti);
- BOONUS 5: projektis kavandatakse liikmesriikide tehtavat riikidevahelist koostööd,⁴⁰ mis on oluline selleks, et tagada projekti eesmärkide saavutamine (2 punkti).

Boonuspunktid põhinevad kriteeriumi täitmisel (jah/ei). Need ei ole ette nähtud astmelisena: igale taotlusele antakse kas 0 või 2 punkti.

See tähendab, et standardse meetmeprojekti taotluste maksimaalne võimalik punktisumma on 100, samas kui muude taotluste puhul (st tehnilise abi projektide ja muude meetmete puhul) on see 90 punkti, millele lisanduvad võimalikud boonuspunktid.

5. Rahastatavad projektid seatakse pingeritta ja koostatakse lõplik nimekiri.

Projektitaotlused seatakse pingeritta, võttes arvesse iga hindamiskriteeriumi kaalutud punktisummat ja boonuspunkte, kui neid on. Iga allprogrammi kohta koostatakse eraldi nimekirjad ja kui see on asjakohane, siis igas allprogrammis koostatakse nimekirjad juhtimisteamade ja uue Euroopa Bauhausiga seotud projektide kohta.

Rahastamiseks esitatavate projektide nimekirja koostamisel võetakse arvesse taotlusi, mis on saavutanud miinimumkünnise ja mille jaoks on kättesaadav eelarve. Võrdsete punktisummade korral rahastatakse taotlusi, mille 3. kriteeriumi (mõju) punktisumma on kõige suurem.

6. Reservnimekiri ja kvaliteedimärgis.

Reservnimekirja kantakse kõik projektid, mis vastavad minimaalsetele kvaliteedinõuetele (st saavad kõik kvalifitseerumiseks nõutava minimaalse punktisumma), kuid mida ei saa olemasolevat eelarvet arvestades rahastada. Kui eraldatakse täiendavaid rahalisi vahendeid, rahastatakse reservnimekirja kantud projekte pingerea alusel.

Standardsete meetmeprojektide puhul antakse reservnimekirjas kantud projektidele LIFE määruse artikli 15 kohaselt kvaliteedimärgis.

Kvaliteedimärgisega projektide nimekiri koos iga projekti lühikirjeldusega edastatakse komisjoni pädevatele talitustele, riiklikele kontaktpunktidele ja programmi LIFE komitee liikmetele, et nad saadaksid need edasi asutustele, kes vastutavad Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+⁺-i ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi haldamise eest.

Neid projekte võib olla võimalik rahastada samadel tingimustel (kaasrahastamise määr, summa ja rahastamiskõlblikud kulud), millega neid oleks rahastatud programmi LIFE raames.

⁴⁰ „Riikidevaheline koostöö“ hõlmab naaberriikide/-piirkondade koostööd mõlemal pool riigipiiri ning koostööd suuremal riikidevahelisel/makropiirkondlikul tasandil.

4.2.2. Kaheetapiline menetlus, mida kasutatakse strateegiliste meetmeprojektide puhul

Strateegiliste meetmeprojektide väljavalimisel kohaldatakse kaheetapilist valikumenetlust. Väljavalimismenetlus korraldatakse kahes etapis: esimeses etapis on ette nähtud kontseptsioonidokumendi esitamine. Teises etapis on ette nähtud ette, et kui kontseptsioonidokumendi alusel on põhjendatult võimalik anda toetust, esitatakse täielik taotlus. Seda menetlust ei tohiks rakendada 2021. ja 2022. aastal.

4.2.2.1. 1. etapp: kontseptsioonidokument

Taotlejatel palutakse esitada kontseptsioonidokument, mis sisaldab nende taotluse peamisi elemente. Märkida tuleb, kui suurt rahalist toetust taotletakse.

1. Kui projektikonkurss on avatud, esitatakse kontseptsioonidokumendid.
2. Kontrollitakse kontseptsioonidokumentide vastavust vastuvõetavuse ja rahastamiskõlblikkuse kriteeriumidele.
3. Kontseptsioonidokumente hinnatakse allpool loetletud kriteeriumide alusel.

1. Asjakohasus ja mõju (0–20)

- Toetuse asjakohasus programmi LIFE ja konkreetse allprogrammi ühe või mitme erieesmärgi saavutamise seisukohast.
- Mil määral vastab projekt konkursikutse teemakirjeldusele.
- Taotluste üldise sekkumisloogika usaldusväärsus.
- Kavandatud tegevustest projekti kestel ja/või pärast seda oodatava mõju kaugeleulatuvus ja usaldatavus, sealhulgas võimalik negatiivne mõju programmi LIFE teistele erieesmärkidele. Mõju analüüsimisel võetakse arvesse projekti erijooni ja selle geograafilist ulatust, vajaduse korral ka konkreetsete haavatavuste, keskkonnaprobleemide ja/või looduslike piirangutega geograafiliste piirkondade erivajadusi.

2. Kvaliteet ja ressursid (0–20)

- Tööplaani selgus, asjakohasus ja teostatavus.
- Projekti tulemuste kestlikkus pärast projekti lõppu.
- Projekti kvaliteedi ja maksumuse suhe.

3. Kontseptsioonidokumente hinnatakse punktidega.

Igale kriteeriumile võidakse anda 0 kuni 20 punkti. Üldine kvalifitseerumise künnis, mida arvestatakse individuaalsete punktide summa puhul, on 12 punkti 40st. Kontseptsioonidokumendid, mis ei saavuta miinimumkünnist, jäetakse välja.

4. Koostatakse nimekiri säilitatavatest kontseptsioonidokumentidest ja avaldatakse kutse täieliku taotluse esitamiseks.

Pikk nimekiri taotlejatest, kellel palutakse esitada täielik taotlus, sisaldab allprogrammi kaupa pingerea eesotsa paigutunud kontseptsioonidokumente, mille jaoks taotletava ELi toetuse summa ületab 2–3 korda olemasolevaid eelarvevahendeid. Taotletud ELi toetuse ja olemasoleva eelarve vaheline konkreetne suhe määratakse kindlaks, võttes arvesse taotletud toetuste suurust ning konkreetse allprogrammi raames esitatud täielike taotluste edukuse määra eelmistel projektikonkurssidel. Iga allprogrammi kohta koostatakse eraldi nimekirjad ja igas allprogrammis koostatakse nimekirjad juhtimisteemadega seotud projektide kohta.

4.2.2.2. 2. etapp: täielik taotlus

1. Esitatakse täielikud taotlused.

2. Kontrollitakse taotluste vastavust vastuvõetavuse, rahastamiskõlblikkuse, valiku- ja menetlusest kõrvalejätmise kriteeriumidele. Kontrollide järjekorda võib kohandada kooskõlas finantsmäärusega, et tagada hindamisprotsessi maksimaalne tõhusus.
3. Täielikke taotlusi hinnatakse üheetapilise menetluse jaoks kindlaksmääratud kriteeriumide, sealhulgas erinevate boonuspunktide alusel.
4. Taotlused seatakse pingeritta ja kvaliteedimärgis antakse samamoodi nagu punktis 4.2.1 kirjeldatud üheetapilises menetluses.

4.2.3. Kaheetapiline menetlus, mida kasutatakse strateegiliste projektide puhul

Strateegiliste loodusprojektide ja strateegiliste integreeritud projektide esitamise ja valimise protsess põhineb kaheetapilisel menetlusel ja seda kohaldatakse kõikide allprogrammide puhul. See peaks muutma potentsiaalsete taotlejate töö lihtsamaks ja tagama, et nad saavad protsessi käigus võimalikult häid juhiseid. Menetlus on üles ehitatud nii, et sellega kaasneks iga taotluse arendamine ja viimistlemine. Hindamisprotsessi kõigis etappides kohaldatakse kõigi taotluste võrdse kohtlemise põhimõtet.

Kaheetapiline menetlus põhineb kontseptsioonidokumendi esitamisel, millele järgneb täielik taotlus. See korraldatakse allpool kirjeldatud viisil.

1. etapp: kontseptsioonidokument

1. Kui projektikonkurss on avatud, esitatakse kontseptsioonidokumendid.
2. Kontrollitakse kontseptsioonidokumentide vastavust vastuvõetavuse ja rahastamiskõlblikkuse kriteeriumidele.

Kontseptsioonidokumente hinnatakse allpool loetletud kriteeriumide alusel.

<ol style="list-style-type: none"> 1. Kavade või strateegiate rakendamine <ul style="list-style-type: none"> - Projekti eesmärk on rakendada punktis 4.1.2 nimetatud plaane või strateegiaid. 2. Territoriaalne katvus <ul style="list-style-type: none"> - Rakendatav sihtotstarbeline liidu kava või strateegia hõlmab suurt ja representatiivset territooriumi, eelkõige üht või mitut piirkonda või riiki. Kui projektil on oluline mõju, võib õhukvaliteedi juhtimisega tegelevate strateegiliste integreeritud projektide puhul olla vastuvõetav ka mitut linna hõlmav lähenemisviis või väiksem territoriaalne ulatus. 3. Vastastikku täiendavate fondide koordineerimine <ul style="list-style-type: none"> - Tegevustesse kaasatakse täiendavaid rahastamisvahendeid vähemalt ühest liidu, riiklikust või erasektori rahastamisallikast ning võetakse arvesse muud asjakohast Euroopa Liidu, riigi või erasektori vahenditest rahastamist. - Rahastamisvahendid täiendavad strateegilisi loodusprojekte ja strateegilisi integreeritud projekte ning neid kasutatakse sihtotstarbelise kava või strateegia elluviimiseks vajalike täiendavate tegevuste toetamiseks ja elluviimiseks. - Täiendava rahastamise koordineerimise mehhanismid on selgelt kindlaks määratud. 4. Peamiste sidusrühmade kaasamine <ul style="list-style-type: none"> - Sihtotstarbelise kava või strateegia rakendamisse kaasatakse aktiivselt peamised sidusrühmad.
--

Iga kriteeriumi puhul hinnatakse, kas see on täidetud või mitte.

3. Hindamiseks valitud taotluste nimekiri.

Kõik taotlejad, kes esitavad eespool nimetatud kriteeriumidele vastava taotluse, kutsutakse esitama täielikku taotlust.

Neid taotlejaid kutsutakse osalema ka kirjalike küsimuste ja vastuste etapis, mille kestel saavad nad esitada küsimusi, mis käsitlevad täieliku taotluse koostamist. Selle etapi lõpus tehakse küsimused ja vastused anonüümsel kujul avalikult kättesaadavaks, et aidata võrdselt kõiki taotlejaid nende täielike projektitaotluste koostamisel. Vajaduse korral lisatakse küsimustele ja vastustele juhised seoses kontseptsioonidokumentidest ilmsiks tulnud tüüpiliste raskustega, mis võivad taotlejatel tekkida.

2. etapp: täielik taotlus

1. Esitatakse täielikud taotlused.
2. Kontrollitakse taotluste vastavust vastuvõetavuse, rahastamiskõlblikkuse, valiku- ja menetlusest kõrvalejätmise kriteeriumidele. Kontrollide järjekorda võib kohandada kooskõlas finantsmäärusega, et tagada hindamisprotsessi maksimaalne tõhusus.
3. Tehakse täielik taotluse hindamine allpool esitatud tabelis loetletud kriteeriumide alusel.

1. Asjakohasus (0–20)

- Toetuse asjakohasus programmi LIFE ja konkreetse allprogrammi ühe või mitme erieesmärgi saavutamise seisukohast.
- Mil määral vastab projekt konkursikutse teemakirjeldusele.
- Üldise sekkumisloogika usaldusväärsus.
- Mil määral pakub projekt kaasnevaid hüvesid ja soodustab koostoiimet muude keskkonna- ja kliimapoliitika eesmärkide saavutamiseks oluliste poliitikavaldkondadega.

2. Kvaliteet (0–20)

- Tööplaani selgus, asjakohasus ja teostatavus.
- Tegevuste asjakohane geograafiline piirkond.
- Mõju jälgimise ja aruandluse kava kvaliteet.
- Asjaomaste sidusrühmade kindlakstegemine ja kaasamine.
- Meetmete asjakohasus ja kvaliteet projekti ja selle tulemuste eri sidusrühmadele teatavakstegemise ja levitamise seisukohast.

3. Täiendav rahastamine (0–20)

- Kavandatud programmi LIFE projekti täiendavate muude rahaliste vahendite kasutuselevõtu tase (üle rahastamiskõlblikkuseks vajaliku miinimumi), samuti nende tegeliku kasutuselevõtmise tõenäosus ja nende funktsionaalne seos rakendatava kava või strateegiaga.
- Sihtotstarbelise strateegia/kava rakendamiseks vajalike rahaliste vahendite, eelkõige liidu rahaliste vahendite optimaalse kasutamise koordineerimise mehhanismi kvaliteet.
- Vajalike täiendavate meetmete kindlaksmääramine, asjakohasus ja teostatavus.

4. Mõju (0–20)

- Kavandatud tegevustest projekti kestel ja/või pärast seda oodatava mõju kaugeleulatavus ja usaldatavus, sealhulgas võimalik negatiivne mõju programmi LIFE teistele erieesmärkidele, ning selle tagamine, et nendele eesmärkidele ei tekitata olulist kahju.
- Projekti tulemuste kestlikkus pärast projekti lõppu.
- Võimalus korrata projekti tulemusi samas või muudes sektorites või kohtades või võimalus, et avaliku või erasektori osalejad need suuremate investeeringute või rahaliste vahendite kaasamise abil ulatuslikumalt kasutusele võtavad (hoogustav

potentsiaal).

- Projekti tulemuste ärakasutamise seotud meetmete kvaliteet.

5. Ressursid (0–20)

- Projektimeeskonna – konsortsiumi või ainsa toetusesaaja – koosseis asjatundlikkuse, oskuste ja vastutuse ning juhtimisstruktuuri sobivuse seisukohast.
- Eelarve ja vahendite asjakohasus ning kooskõla tööplaaniga.
- Eelarve läbipaistvus, st kuluartikleid peab olema selles piisavalt kirjeldatud.
- Projekti keskkonnamõju arvessevõtmise ja leevendamise ulatus, sealhulgas roheliste hangete kasutamise kaudu. Kasuks tulevad projekti keskkonnajalajälje arvutamiseks tunnustatud meetodite kasutamine (nt toote keskkonnajalajälje või organisatsiooni keskkonnajalajälje leidmise meetodid või sarnased meetodid ⁴¹) või keskkonnujuhtimissüsteemide (nt EMAS) kasutamine.
- Projekti kvaliteedi ja maksumuse suhe.

4. Taotlustele antakse punktid.

Igale kriteeriumile võidakse anda 0 kuni 20 punkti. Iga kriteeriumi minimaalne nõutav punktisumma on 10 punkti. Üldine kvalifitseerumise künnis, mida arvestatakse kaalutud individuaalse punktisummana, on 55 punkti. Boonuspunkte selle hulka ei arvestata, välja arvatud juhul, kui kavandatav projekt hõlmab peamiselt äärepoolsemaid piirkondi.

See tähendab, et maksimaalne võimalik punktisumma on 100.

5. Rahastatavad projektid seatakse pingeritta ja koostatakse lõplik nimekiri.

Projektitaotlused seatakse pingeritta, võttes arvesse iga hindamiskriteeriumi kaalutud punktisummat.

Rahastamiseks esitatavate projektide nimekirja koostamisel võetakse arvesse taotlusi, mis on saavutanud miinimumkünnise ja mille jaoks on kättesaadav eelarve.

Võrdsete punktisummade korral rahastatakse taotlusi, mille 3. kriteeriumi (mõju) punktisumma on kõige suurem.

Kui kõigi miinimumkünnise saavutanud taotluste rahastamiseks eelarvest ei piisa, eelistatakse nende liikmesriikide taotlusi, kellel ei ole veel konkreetse allprogrammi raames rahastatavaid strateegilisi integreeritud projekte või looduse ja elurikkuse allprogrammi raames rahastatavat konkreetset strateegilist loodusprojekti.

6. Reservnimekiri ja kvaliteedimärgis.

Reservnimekiri koostatakse ja kvaliteedimärgis antakse samamoodi nagu punktis 4.2.1 kirjeldatud üheetapilises menetluses.

4.3. Tegevustoetused

LIFE määruse kohaselt võib tegevustoetusi anda erinevatel juhtudel:

1. LIFE määruse artikli 11 lõikes 6 on ette nähtud selliste mittetulundusühingute teatavate tegevus- ja halduskulude toetamine, kes osalevad liidu õigusaktide ja poliitika väljatöötamises, rakendamises ja täitmise tagamises ning kes tegutsevad peamiselt keskkonna- või kliimameetmete, sealhulgas energiasüsteemi ümberkujundamise valdkonnas.

⁴¹ Nt tootekategooria keskkonnajalajälje määramise eeskirjad / organisatsiooni keskkonnajalajälje leidmise sektoripõhised eeskirjad. Vt nimekiri aadressil https://ec.europa.eu/environment/eussd/smgp/PEFCR_OEFSR_en.htm.

2. LIFE määruse artiklis 13 on sätestatud, et toetusi võib anda LIFE määruse I lisas nimetatud organisatsioonidele. Nendele organisatsioonidele aastatel 2021–2024 antavate tegevus- ja meetmetoetuste summa ei ületa 6 miljonit eurot.
3. Nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel, mis on määratletud finantsmääruse artiklis 195, võib anda tegevustoetusi, mis ei ole seotud eespool punktides 1 ja 2 sätestatuga.

Aastatel 2021–2024 tegevustoetustele eraldatav esialgne summa on 55,5 miljonit eurot.

Kõikide eri liiki tegevustoetuste maksimaalne kaasrahastamise määr on 70% rahastamiskõlblikest kuludest.

4.4. Tegevustoetuste taotlemise ja valiku menetlus

Tegevustoetuste andmine põhineb järgmisel:

- (1) partnerluse raamlepingud, mis on sõlmitud mittetulundusühingutega ja võimaluse korral pärast riskianalüüsi tegemist ka LIFE määruse I lisas nimetatud organisatsioonidega. Partnerluse raamlepingute kestus määratakse kindlaks nii, et säiliks tasakaal toetusesaajate kindlustunde ja stabiilsuse vajaduse, partnerluse arengu tagamise vajaduse ning – kui tegemist on mittetulundusüksustele antavate tegevustoetustega – erinevate organisatsioonide toetustele juurdepääsu võimaluse vahel.

Eritoetuse andmise lepingud sõlmitakse igal aastal raampartneritele suunatud projektikonkursi tulemusel;

- (2) ühekordsed iga-aastased tegevustoetused, kui partnerluslepingud ei ole võimalikud või asjakohased.

Väljavalimismenetlus korraldatakse allpool kirjeldatud viisil.

1. Kui projektikonkurss on avatud, esitatakse taotlused.
2. Kontrollitakse taotluse vastavust vastuvõetavuse, rahastamiskõlblikkuse, valiku- ja menetlusest kõrvalejätamise kriteeriumidele. Kontrollide järjekorda võib kohandada kooskõlas finantsmäärusega, et tagada hindamisprotsessi maksimaalne tõhusus.
3. Taotluse hindamine. Partnerluse raamlepingu taotlust hinnatakse allpool loetletud hindamiskriteeriumide alusel.

a) Asjakohasus.

- Toetuse asjakohasus programmi LIFE ühe või mitme erieesmärgi saavutamise seisukohast.
- Mil määral on esitatud tööplaani kooskõlas projektikonkursiga hõlmatud asjaomaste poliitikavaldkondadega.
- Kui suur ELi lisaväärtust taotlus pakub.

b) ELi poliitika kujundamine.

- Mil määral tõendab taotlus ELi poliitilise protsessi põhjalikku mõistmist.
- Kui palju täiendab taotleja teadmisi ja tõendusbaasi, toetades sellega liidu keskkonna-, kliima- ja energiapoliitikat.
- Mil määral soodustab taotleja keskkonna-, kliima- ja/või energiapoliitika integreerimist ja sidusust teiste poliitikavaldkondadega, nt põllumajanduse, transpordi, ühtekuuluvuspoliitikaga.
- Mil määral toimib taotleja ELi tasandi ja kodanikuühiskonna vahelise kanalina, pakkudes koordineeritud poliitilist sisendit.
- Nende vahendite ja struktuuride asjakohasus, mille eesmärk on väljendada ELi kodanike muresid ja tagada nende demokraatlik esindatus suhtluses asjaomaste

institutsioonidega.

c) ELi poliitika rakendamine.

- Mil määral parandab kavandatud strateegia ELi keskkonna-, kliima- ja/või energiaalaste õigusaktide rakendamist ja täitmise tagamist kohalikul, liikmesriikide ja/või Euroopa tasandil.
- Mil määral toimib taotleja ELi tasandi ja kodanikuühiskonna vahelise kanalina, edendades ja tagades poliitika rakendamise heakskiitmist.
- Mil määral kasutab taotleja oma võrgustikku poliitika riiklikul/piirkondlikul tasandil rakendamise ees seisvate takistuste kindlakstegemiseks, et saada poliitikale tagasisidet.
- Kavandatud meetmete asjakohasus ja kvaliteet võimenduse tekitamise eesmärgil teavitamise ja levitamise seisukohast.
- Mil määral aitab kavandatud strateegia tagada investeeringud keskkonna-, kliima- ja/või energiapoliitikasse, võttes arvesse keskkonnaalast välismõju.

d) Sensorifunktsioon.

- Mil määral aitab taotlus avastada uusi või esilekerkivaid keskkonna-, kliimamuutustega seotud ja/või energiaprobleeme ning mil määral suudetakse taotluses analüüsida selliste probleemide põhjuseid ja võimalikku mõju.
- Taotleja suutlikkus pakkuda sobivaid lahendusi ja anda tagasisidet või parandada poliitika kujundamist seoses tuvastatud uute või esilekerkivate probleemidega.

e) Organisatsiooniline areng.

- Kavandatud strateegia kvaliteet organisatsiooni kindlakstehtud arenguvajaduste ja parandamist vajavate valdkondade käsitlemisel.
- Mil määral esindab taotleja asjaomaseid sidusrühmi ja püüab oma liikmeskonda arendada (rohujuures tasand või liikmete baas).
- Mil määral tagab taotleja raha kogumise strateegia organisatsiooni mitmekesistamise ja kestlikkuse.
- Analüüs selle kohta, kui sõltuv on taotleja programmi LIFE raames antavast tegevustoetusest ja kas sellise sõltuvuse vähendamise strateegiad on veenvad.
- Kavandatud töö kvaliteedi ja maksumuse suhe.

Taotlustele antakse punktid.

Igale kriteeriumile võidakse anda 0 kuni 20 punkti. Ühegi üksiku kriteeriumi puhul ei ole minimaalset punktisummat, millega kvalifitseerutakse.

4. kriteeriumi („Sensorifunktsioon“) punktisumma kaalutegur on 0,25.

5. kriteeriumi („Organisatsiooniline areng“) punktisumma kaalutegur on 0,75.

Üldine kvalifitseerumise künnis, mida arvestatakse kaalutud individuaalse punktisummana, on 45 punkti.

Võrdsete punktisummade korral pannakse paremusjärjestus paika järgmiste põhimõtete alusel:

1. suurima prioriteediga on taotlused, mis keskenduvad temale, mida pingereas parema koha saavutanud taotlused hästi ei käsitle;
2. seejärel taotlused vastavalt nende hinnangulisele kvaliteedi ja maksumuse suhtele.

Määratud tegevustoetused seatakse pingeritta ja koostatakse lõplik nimekirj.

Projektitaotlused seatakse pingeritta, võttes arvesse iga hindamiskriteeriumi punktisummat.

Eraldamiseks kavandatud tegevustoetuste nimekirja koostamisel võetakse arvesse taotlusi, mis on saavutanud miinimumkünnise ja mille jaoks eelarve on kättesaadav.

Partnerluse raamlepingu hindamise järel punktide ja prioriteetsuse alusel paika pandud taotluste pingerida on ühtlasi taotlejate pingerida pärast nende eritoetuse andmise lepingu taotluste hindamist, st pärast eritoetuslepingu hindamist uut pingerida ei koostata.

Ühekordse tegevustoetuse andmisel kehtivad allpool esitatud kriteeriumid.

a) Asjakohasus

- Mil määral on kavandatud tööprogramm kooskõlas valitsusvälisest organisatsioonist taotleja partnerluse raamlepinguga. Kõigi kõrvalekallete kohta on esitatud põhjendus.

b) Taotluse kvaliteet

- Esitatud tööplaani selgus, asjakohasus ja teostatavus.
- Kavandatud tegevuste eeldatava mõju ambitsioonikus ja usaldatavus.

c) Rahastamisallikad

- Töö korralduse ja juhtimise sobivus.
- Kavandatud eelarve ja vahendite sobivus ning kooskõla esitatud tööplaaniga.
- Tulud ja kulud on tasakaalus.

Igale kriteeriumile võidakse anda 0 kuni 20 punkti. Ühegi üksiku kriteeriumi puhul ei ole minimaalset punktisummat, millega kvalifitseerutakse. Üldine kvalifitseerumise künnis, mida arvestatakse individuaalse punktisummana, on 35 punkti.

4.5. Projektikonkursside esialgne ajakava

kuud	2021			2022			2023			2024		
	01–04	05–08	09–12	01–04	05–08	09–12	01–04	05–08	09–12	01–04	05–08	09–12
SAP		☒		☒			☒			☒		
SNAP		☒		☒						☒		
SIP		☒		☒			☒			☒		
TA-CAP		☒		☒								
Muud tehnilise abi projektid		☒		☒			☒			☒		
Tegevustoetused		☒			☒			☒			☒	
Muud meetmed		☒		☒			☒			☒		

Strateegiliste meetmeprojektide, strateegiliste integreeritud projektide projektikonkursid ning strateegiliste loodusprojektide ja strateegiliste integreeritud projektide ettevalmistamise tehnilise abi projektide konkursid kuulutatakse välja igal aastal ja/või nendes kehtestatakse igaaastane projektide esitamise tähtaeg.

Strateegiliste loodusprojektide konkurss kuulutatakse välja 2021., 2022. ja 2024. aastal.

Liikmesriikide ametiasutuste suutlikkuse suurendamise tehnilise abi projektide (TA-CAP) konkursid kuulutatakse välja 2021. ja 2022. aastal.

Projektide tulemuste kordamise ja suuremas ulatuses kasutuselevõtu tehnilise abi projektide (TA-R) konkurss kuulutatakse välja 2022. aastal.

Muude meetmete projektikonkursid kuulutatakse eeldatavasti välja kord aastas või iga kahe aasta tagant. Tegevustoetuste projektikonkursid kuulutatakse eeldatavasti välja kord aastas. Muude meetmete ja/või tegevustoetuste partnerluse raamlepingud sõlmitakse vajaduse korral mitmeks aastaks.

5. MUUD RAHASTAMISVIISID

Määruse artiklis 3 sätestatud eesmärkide saavutamiseks võib lisaks projektide rahastamisele punktis 4 nimetatud toetustega programmist LIFE anda toetust ka muude rahastamisviiside kaudu:

- punktis 5.4 nimetatud projektidele;
- komisjoni elluviidavatele tegevustele, et toetada keskkonda, kliimat ja puhtale energiale üleminekut käsitlevate ELi õigusaktide ettevalmistamist, rakendamist ja peavoolustamist;
- haldus- ja tehnilise abina komisjonile programmi väljatöötamise, rakendamise ja järelevalvega seotud tegevuses.

Muud rahastamisviisid võivad olla järgmised:

- hankelepingud;
- auhinnad;
- kaudne eelarve täitmine, sealhulgas segarahastamine.

Nelja allprogrammi raames muude rahastamisviiside ja segarahastamistoimingute kaudu rahastatavate projektide jaoks aastateks 2021–2024 ette nähtud esialgne summa on 476 miljonit eurot.

Nelja allprogrammi raames rahastatavate tehnilise ja haldusabi projektide jaoks aastateks 2021–2024 ette nähtud esialgne summa on 106 miljonit eurot.

5.1. Hankelepingud

LIFE määruse artikli 5 kohaselt võib programmist LIFE rahastada tegevusi, mida komisjon rakendab liidu keskkonna-, kliima- või energiaalaste õigusaktide ettevalmistamise, rakendamise ja peavoolustamise toetamiseks.

Sellised riigihangete kaudu elluviidavad tegevused võivad hõlmata järgmist:

- teave ja kommunikatsioon, sealhulgas nt teadlikkuse suurendamise kampaaniad, meediasuhted, väljaanded, teabematerjalid, tõlked, sidusrühmadega konsulteerimine / sidusrühmade kaasamine, seminarid, konverentsid ja osalust soosivate kavade/tegevuste toetamine, võrgustike loomine ja parimate tavade platvormid;
- toetus poliitika ja õigusaktide kujundamisele, väljatöötamisele, rakendamisele ja täitmise tagamisele, nt teaduslik, juriidiline ja tehniline tugi, kontrollid, suutlikkuse suurendamine, vastastikused eksperdi hinnangud, auditid, hindamised, mõjuhinnangud, infotehnoloogia süsteem, uuringud, nõustamisteenused, mudelite ja stsenaariumide koostamine.

5.2. Auhinnad

Auhinnad on konkursi tulemusena antavad rahalised toetused.

Auhindade kaudu edendab komisjon liidu poliitiliste eesmärkide saavutamist.

Auhindu antakse läbipaistvuse ja võrdse kohtlemise põhimõtteid järgides.

Osalemistingimused, auhinna võitjatele väljamaksmise kord pärast võitja väljakuulutamist ja asjakohased avaldamisvahendid määratakse kindlaks konkreetse auhinnakonkursi jaoks.

LIFE määruse artikli 9 lõike 3 kohase 85% alammäära arvutamine hõlmab auhindade korraldamist ja haldamist.

Programmi LIFE raames rahastatavad auhinnad on näiteks on Euroopa roheline lehe auhind (European Green Leaf Award) ja Euroopa roheline pealinna auhind (European Green Capital Award), Euroopa ettevõtlusauhind, Natura 2000 auhind, kliimapakti stiimulid jne.

5.3. Investeeringuid toetavad tegevused, sealhulgas segarahastamine

5.3.1. Keskkonna- ja kliimainvesteeringutega seotud tehnilise abi rahastamise toetamine

Euroopa roheline kokkuleppe investeerimiskavas tõdetakse, et investeeringute ja majanduse keskkonnahoidlikumaks muutmiseks on üldiselt vaja tehnilist abi oluliselt tugevdada, et töötada ennetavalt välja suure mõjuga investeeringute register. Lisaks rõhutatakse selles tehnilise abi tähtsust looduskapitali, kliimameetmete ja looduspõhiste lahenduste edendamisel.

Suure mõjuga investeeringute register peaks keskenduma projektidele, mille abil säilitatakse, taastatakse, juhitakse ja suurendatakse looduskapitali või mis viivad süsinikdioksiidi tehnoloogilise sidumiseni, toetades ELi elurikkuse strateegiat, ringmajanduse tegevuskava, kliimamuutustega kohanemist käsitlevat uut ELi strateegiat ja muud asjakohast poliitikat.

InvestEU nõustamiskeskuse raames antava tehnilise abi eesmärk on toetada projekte, mille peamine projektieesmärk on kliimamuutuste leevendamine, nendega kohanemine ja/või looduskapitali ressursside kaitse ja parandamine ning ringmajanduse arendamine. Sellega keskendutakse projektidele, mis aitavad kaasa vastupanuvõimele kliimamuutuste suhtes ja/või tagavad loodusvarade majandamise kestlikkuse.

Sellise projektide registri väljatöötamiseks ja projektide kohapealseks elluviimiseks kehtestatakse kaks lisa- ja vastastikku täiendavat meetet:

- (1) rahaline toetus nõustamiskeskusele programmi „InvestEU“ raames. Nõustamisteenistused määravad kindlaks programmi „InvestEU“ projekti, arendavad seda ja valmistavad selle ette. Eesmärk on edendada ja toetada selliste keskkonnahoidlike investeeringute ja keskkonnahoidlike investeerimisprojektide kordamist / suuremas ulatuses kasutuselevõttu, mille projekti peamine eesmärk on kliimamuutustega kohanemine ja/või looduskapitali ressursside kaitse ja parandamine. Taotluse korral hõlmab toetus ka nõustamisteenuseid, mille eesmärk on muuta muud investeerimisprojektid keskkonnahoidlikumaks;
- (2) sihtotstarbeline rahaline toetus toetuste (vt punkt 4.1.3.3 eespool) või segarahastamise vormis (kui toetustele lisaks kaasatakse tagasimakstavaid rahastamisvahendeid, nagu laenud, omakapitali kaudu rahastamine või eelarvetoetus, mida rahastatakse muudest allikatest kui programm LIFE).

5.3.1.1. Nõustamiskeskuse roheline komponent

InvestEU nõustamiskeskuse eesmärk on teha kättesaadavaks tipptasemel ennetav tehniline abi kui oluline toetav meede, millega toetatakse majanduse ja eeldatavate investeeringute keskkonnahoidlikumaks muutmist.

InvestEU nõustamiskeskus käsitleb investeeringuid, mis on vajalikud ELi keskkonna- ja kliimapoliitika ning vastavate õigusaktide täielikuks rakendamiseks ning selliste laiemate keskkonnaprobleemide lahendamiseks, mis on seotud meie majandust toetava looduskapitali

kaitsmise ja taastamisega ja selle ringlusega, nagu on sätestatud Euroopa rohelises kokkuleppes.

Programmi LIFE raames InvestEU nõustamiskeskusele antava toetuse eesmärk on aidata avaliku ja erasektori investeeringute edendajaid ja nendega seotud osalejaid selliste investeerimisprojektide kindlaksmääramisel ja arendamisel, mis aitavad kaasa looduskapitali säilitamisele, taastamisele, majandamisele ja suurendamisele, aidates ühtlasi kaasa süsinikdioksiidi tehnoloogilisele sidumisele ja vastupanuvõimele kliimamuutuste suhtes, et toetada nt ELi elurikkuse strateegiat, ringmajanduse tegevuskava ja uut kliimamuutustega kohanemist käsitlevat ELi strateegiat.

Määratakse kindlaks eriteadmised – 1) otse turul ja 2) nõustamispartnerite kaudu –, et pakkuda tehnilist abi ja suutlikkuse suurendamist, aitamaks määrata kindlaks riiklikud ja erasektori keskkonnahoidlikud investeeringud ning neid arendada. Taotluse korral saaks seda kaasata muude investeeringute keskkonnahoidlikumaks muutmise toetamisse. Vajaduse korral kaasatakse vastastikusse koolitusse ja kogemuste jagamiseks eksperdid, et suurendada kogu ELis suutlikkust keskkonnahoidlike investeeringute projektide kindlaksmääramiseks, edendamiseks ja struktureerimiseks.

Kui eksperditeadmiste tuumiku kogumiseks ja nõustamispartneritega lepingute sõlmimiseks vajalik aeg on möödunud, on eksperditeadmiste kasutuselevõtt eeldatavasti äärmiselt järkjärguline.

Algusest peale viiakse ellu tegevusi, mille eesmärk on võimaldada võimalike investeeringute ennetavat väljaselgitamist ja asjaomaste sidusrühmade suutlikkuse suurendamist.

Nendele nõustamisteenustele eraldatav summa oleneb nõudluse arengust. Eeldatavasti ei ületa aastatel 2021–2024 allprogrammide „Loodus ja elurikkus“, „Ringmajandus ja elukvaliteet“ ning „Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine“ raames osutatavatele nõustamisteenustele eraldatav summa 35 miljonit eurot. See summa täiendab programmi „InvestEU“ raames tagasimakstavas vormis antavaid toetusi ja see suunatakse tehnilise abi teenustele ning vajaduse korral võiks seda rahastada otsese või kaudse eelarve täitmise korras.

Kasutamata rahalised vahendid jaotatakse ümber toetustele.

5.3.1.2. Segarahastamis põhine toetus

Vajaduse korral antakse keskkonnahoidlikele investeeringutele toetust segarahastamistoimingute vormis.

Segarahastamistoimingut võib määratleda kui toetuse eri vormide kombinatsiooni:

- **vähemalt üks tagasimakstavas vormis antav toetus** (eelarveline tagatis ja/või rahastamisvahend), mida rahastatakse programmist „InvestEU“ või muudest rahastamisallikatest, ning
- **tagastamatus vormis antav toetus**, mida rahastatakse programmist LIFE ja mis vastab selle poliitikaeesmärkidele ja rahastamiskõlblikkuse kriteeriumidele.

Programmi LIFE toetuse elementi kasutatakse strateegilisel viisil, et meelitada oluliste investeeringute jaoks ligi täiendavaid rahastamisvahendeid. Ressursse koondades mitmekordistab segarahastamine investeeringute realiseerumise võimalust sellega, et igal rahastajal on oma vahendite üle rohkem mõju, ning segarahastamine tagab, et komisjon ja teised rahastajad saavad ELi poliitiliste eesmärkide saavutamiseks antavat avalikku toetust paremini koordineerida.

Segarahastamist võib kasutada projektide kordamise hõlbustamiseks või võimalike keskkonnahoidlike investeeringute kindlakstegemise ja edendamise toetamiseks.

Programmi „InvestEU“ raames võib segarahastamine avada võimalusi selleks, et integreerida projektidesse looduskapitali kaitsmise/täiendamise, sealhulgas kliimamuutuse leevendamise ja nendega kohanemise aspekte, ning suurendada nende tähtsust projektides. Segarahastamistoimingu toetuselement võib poliitikaeesmärkide suuremat mõju veelgi soodustada, toetades projektide laenukõlbmatut osa või pakkudes investoritele suuremat tagatist.

Kui segarahastamistoiming ei realiseeru, kasutatakse neid vahendeid toetuste rahastamiseks. Samuti jaotatakse kasutamata rahalised vahendid ümber toetustele.

Segarahastamistoimingute toetuselemendile aastatel 2021–2024 eraldatav summa on maksimaalselt 15 miljonit eurot.

Komisjon esitab programmi LIFE komiteele igal aastal aruande eeluuringute ja segarahastamistoimingu võimaliku arengu kohta.

5.3.2. Energiatõhususse ja taastuvenergiasse tehtavate investeeringute rahastamise toetamine

Rahalise toetuse kasutamata jäänud vahendid jaotatakse ümber puhtale energiale ülemineku allprogrammi raames antavatele toetustele.

5.3.2.1. Rahaline toetus energiatõhususse ja taastuvenergiasse tehtavate investeeringutega seotud tehnilise abi osutamiseks

Hoonetele suunatud ning energiat säästvate ja heitkoguseid vähendavate energiatõhususe ja taastuvenergia investeeringutega seotud tehnilise abi osutamiseks antava rahalise toetuse kaudne eelarve täitmine, nt ELENA⁴² fond.

Seda rahastut haldab Euroopa Investeerimispank (EIP) programmi „Horisont 2020“ (2014–2020) raames, mis on allprogrammi „Puhtale energiale ülemineku“ eelkäija. ELENA fond annab toetusi selliste energiatõhususe ja taastuvenergia investeeringutega seotud tehnilise abi osutamiseks, mis on suunatud hoonetele ning innovaatilistele linnatranspordi ja liikuvusprojektidele, millega säästetakse energiat ja vähendatakse heitkoguseid.

Sellisest vahendist antakse rahalist toetust projekti arendusteenustele seoses kõigi tegevustega, mis on vajalikud investeerimisprogrammi väljatöötamiseks ja rahaliste vahendite kasutuselevõtuks, sealhulgas näiteks seoses järgmisega: teostatavusuuringud, projekteerimisuuringud, programmide struktureerimine, äriplaanid, energiaauditid, väiksemate projektide laenukõlblikeks pakettideks rühmitamine. Investeerimisprogrammi endaga seotud kulud, näiteks riistvarakulud, ei ole rahastamiskõlblikud.

Seda tüüpi rahastut rakendatakse Euroopa Investeerimispanka (EIP) ja Euroopa Komisjoni vahel sõlmitud sihtotstarbeliste toetuslepingute alusel. Rahastu pakub lõplikele vahendite saajatele toetust vastavalt toetuslepingutes kehtestatud tingimustele.

Energiatõhususe ja taastuvenergia investeeringutega seotud tehnilise abi rahastamise toetus aastatel 2021–2024 ei ületa 45 miljonit eurot.

5.4. Muude kaudse eelarve täitmise raames võetavate meetmete rahastamise toetamine

Vastavalt finantsmääruse artikli 62 lõike 1 punktile c võib komisjon delegeerida eelarve täitmise ülesandeid mitut liiki partneritele, nagu rahvusvahelised organisatsioonid, detsentraliseeritud asutused ja avalik-õiguslikud asutused, sealhulgas liikmesriikide organisatsioonid.

⁴² <https://www.eib.org/en/products/advising/elena/>.

Nende isikute ja üksuste valimine, kellele usaldatakse liidu rahaliste vahendite kasutamine, peab olema läbipaistev ja meetme laadi arvestades põhjendatud ega või põhjustada huvide konflikti.

Finantsmääruse artikli 154 lõike 3 kohaselt tagab komisjon, et üksused, kellele eelarve täitmise ülesanded delegeeritakse, tõendavad, et nende finantsjuhtimise ja ELi finantshuvide kaitse tase on samaväärne komisjoni omaga.

Lõplik vastutus ELi eelarve eest lasub komisjonil ning ta teavitab Euroopa Parlamenti ja nõukogu vastutavate üksuste ja isikute tehtavatest toimingutest.

5.4.1. Rahaline toetus muudele kaudse eelarve täitmise raames elluviidavatele keskkonna- ja kliimavaldkonna tegevustele

Sihtotstarbelise toetuse lepingu võib sõlmida rahvusvaheliste organisatsioonide, detsentraliseeritud asutuste ja avalik-õiguslike asutustega, sealhulgas liikmesriikide organisatsioonidega, et anda piiratud toetust ühist huvi pakkuvatele sihtotstarbelistele tegevustele.

Varem programmist LIFE rahastatud ja kaudse eelarve täitmise raames ellu viidud tegevused on olnud näiteks OECD korraldatud uuring, mille eesmärk oli saada usaldusväärseid maksimise valmisoleku väärtusi seoses kemikaalidega kokkupuutest tuleneva kahjuliku tervisemõju vältimisega, või WHO poolt rakendatava Euroopa õhusaastega seotud terviseohte käsitleva juhendi soovituste ja teabe ajakohastamine.

Aastateks 2021–2024 kavandatud meetmete mittetäielik loetelu sisaldab järgmisi projekte:

- rahvusvaheline teabevahetus parima võimaliku tehnika kasutamise kohta tööstusheidete kontrollimiseks – III etapp – rakendab OECD;
- üleeuroopaline tegevuskava tuurade säilitamiseks – rakendab Berni konventsiooni sekretariaat (Euroopa Nõukogu);
- kuumalaine tervishoiu tegevuskavasid käsitleva juhendi ajakohastamine – rakendab Maailma Terviseorganisatsioon – Euroopa keskkonna- ja tervisekeskus (ECEH).

Keskkonna peadirektoraat ja kliimameetmete peadirektoraadi kaudse eelarve täitmise raames rakendatavatele meetmetele aastateks 2021–2024 eraldatav esialgne summa on 3 miljonit eurot.

5.4.2. Rahaline toetus, et aktiveerida erasektori investeringud energiatõhususse

ÜRO Keskkonnaprogrammiga (UNEP) sõlmitud rahalist toetust käsitlev leping, et aktiveerida 2. peatüki raames energiatõhususe finantseerimisasutuste rühma (EEFIG) kaudu erasektori investeringud energiatõhususse. Euroopa Komisjoni ja ÜRO Keskkonnaprogrammi vahel kokku lepitud Euroopa Komisjoni ja ÜRO koostööperioodi 2020–2024 keskkonnaprogrammi vastastikuse mõistmise memorandumis lisa „Kliimanetraalsuse ja puhta energia edendamine“.

Energiatõhususe finantseerimisasutuste rühma töö aitab oluliselt kaasa energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise kiirendamisele, mis on praegu keskendatud Euroopa rohelisele kokkuleppele ja ELi majanduse taastekava raamistikele.

Osaliselt tehakse energiatõhususe finantseerimisasutuste rühma tegevuste elluviimine ülesandeks ÜRO Keskkonnaprogrammi finantsalgatusele (UNEP FI) kooskõlas rahalist toetust käsitlevas lepingus sätestatud tingimustega.

ÜRO Keskkonnaprogrammile aastatel 2021–2024 antav rahaline toetus ei ületa 0,6 miljonit eurot.

5.5. Muude rahastamisviiside kaudu rahastatavad projektid, mille suhtes kohaldatakse artikli 9 lõike 3 kohast 85% alammäära

Artikli 9 lõike 3 kohaselt eraldatakse vähemalt 85% programmi LIFE eelarvest toetusteks, muude rahastamisviiside kaudu rahastatavatele projektidele mitmeaastases tööprogrammis kehtestatud ulatuses ja segarahastamistoimingute vormis rahastamisvahenditele.

Tegevused, mida võib artikli 8 lõike 2a kohase 85% suuruse miinimumkännise arvutamisel arvesse võtta, on järgmised:

- auhinnad ja ametlikud auhinnad, sealhulgas kõik sellega seotud kulutused (st rohelise lehe ja rohelise pealinna auhind; Euroopa ettevõtlusauhind; Natura 2000 auhind);
- toetus, oskusteabe vahetamine ja võrgustike loomine, et parandada erinevate sidusrühmade osalemist ELi keskkonna- ja kliimapolitika väljatöötamises, rakendamises ja täitmise tagamises (nt üleminevate söekaevanduspiirkondade platvorm, kliimapakt, kliima- ja energiaalane linnapeade pakt, roheliste linnade lepe, energiatõhususe finantsturg, Euroopa Liidu säästva energia nädalad, säästva energia investeringute foorumid, puhta energeetika taastuvenergia valdkonna foorum, programmi LIFE riiklike kontaktpunkte toetavad võrgustikutegevused, sealhulgas koolitused, vastastikuse õppimise tegevused ja kogemuste jagamise üritused);
- suutlikkuse suurendamine ja koolitus ning muud liiki toetus liikmesriikidele ja teistele osalejatele, kelle ülesandeks on ELi õigusaktide ja poliitika rakendamine, sealhulgas keskkonnahoidlike investeringute kindlakstegemise ja edendamise, vastastikuste eksperdihindangute koostamise, juhiste väljatöötamise ning parimate tavade vahetamisega seoses osutatav tehniline abi (TAIEX-EIR Peer to Peer, koostöö liikmesriikide kohtunikega, liikmesriikide suutlikkuse suurendamine riiklike heiteinventuuride väljatöötamiseks, energiatõhususega seotud tegevuse riskide vähendamise platvorm (DEEP) jne);
- selliste andmete kogumise, IT-süsteemide, andmebaasiuuringute ja spetsialiseerunud asutuste toetamine, mis võimaldavad sidusrühmadel keskkonna- ja kliimaandmetele juurde pääseda ja/või neid kasutada (nt maakasutuse raamuring (LUCAS), Euroopa metsateabesüsteem (FISE), Euroopa veeteabesüsteem (WISE), tööstusheitealase innovatsiooni vaatluskeskus, Euroopa võõrliikide teabevõrgustik (EASIN), energiaostuvõimetuse vaatluskeskus, programmi LIFE projektide tulemuste andmebaas);
- ELi heitkogustega kauplemise süsteemi (liidu register) ja tuletisrakenduste (SATA, heitkoguste riiklikud piirmäärad, turustabiilsusreserv), sealhulgas enampakkumisplatvormi asjakohane toimimine ja turvalisus;
- kaudne eelarve kaudne täitmine rahvusvaheliste organisatsioonidega (nagu Maailma Terviseorganisatsioon, Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon, ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioon, ÜRO Keskkonnaprogramm, ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon, Rahvusvaheline Energiaagentuur, Euroopa Investeerimispank), et täita LIFE määruse artiklis 3 sätestatud eesmärgid (nt energiasäästlikele ja heitkoguseid vähendavatele hoonetele suunatud energiatõhususe ja taastuvenergia investeringutega seotud tehnilise abi kaudne eelarve täitmine).

Komisjon esitab komiteele igal aastal aruande eelmisel aastal nendele projektidele eraldatud summade kohta.

6. KUMULATIIVNE RAHASTAMINE

Mõnel juhul võib programmi LIFE rahalisi vahendeid kasutada muude ELi programmide raames eraldatavate vahendite lisamiseks, täiendamiseks või kombineerimiseks. Seda võidakse teha näiteks mõne teise programmiga seotud oluliste keskkonna- või kliimaküsimustega tehtava konkreetse töö edendamiseks, täiendamiseks või juhtimiseks.

Seda tüüpi rahastamise eesmärk on arendada kooskõlastatud jõupingutusi, optimeerida koostoimet ja/või täita programmi LIFE erieesmärke. Sellise rahastamise eesmärk on tagada tõhusam võimendus ja võimaldada lõplikele vahendite saajatele antava toetuse paremat koordineerimist.

Kumulatiivselt võib rahastada programmi LIFE toetust nt projektikonkurssidele, eritoetustele, pakkumismenetlustele või segarahastamispõhiste toetustele, mida rahastatakse ühiselt teiste ELi programmide ja rahastamisvahenditega.

6.1. Eelarve täitmise viis

Tegevuse eelarvet täidab otse kas komisjon või üks rakendusamet. Kaudset eelarve täitmise viisi kasutatakse juhul, kui see on tegevuse liigi puhul põhjendatud.

6.2 Rakendusasutus

Kui tegevuste juhtimise võib teha ülesandeks rohkem kui ühele organisatsioonile, valitakse tegevuste eesmärki ja sisu arvestades kõige sarnasemaid tegevusi korraldav organisatsioon.

6.3. Rakenduseeskirjad

Tegevuse juhtimisel võetakse võimaluse korral arvesse asjaomaste programmide kehtivaid eeskirju.

Erinevate eeskirjade korral ja/või taotlejate ülekoormamise vältimiseks valitakse kohaldatavad eeskirjad nii, et oleks tagatud rakendamise tõhusus, võimalikult laialdane osalus ja maksimaalne lihtsustamine potentsiaalsete taotlejate jaoks.

Kõiki projektikonkursside või pakkumismenetlusi tuleb programmi veebilehel piisavalt reklaamida.